

160666

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SANAT VE TASARIM ANA SANAT DALI

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ CERRAHPAŞA TIP TARİHİ MÜZESİ'NİN
KURULUŞ AŞAMASI VE MÜZECİLİK AÇISINDAN FONKSİYON
KAZANDIRILMASI

MÜZECİLİK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS BİTİRME TEZİ

NECLA KINIK

TEZ DANIŞMANI: DOÇ. DR. FETHİYE ERBAY(BÜ)

İSTANBUL 2005

İKİNCİ BÖLÜM

II. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ CERRAHPAŞA TIP FAKÜLTESİ TIP TARİHİ MÜZESİ KURULUŞ AŞAMASI ve MÜZECİLİK AÇISINDAN İŞLEV KAZANDIRILMASI

1. Tıp Fakültesinin Tarihçesi.....	26
1.1. Deontoloji ve Tıp Tarihi Ana Bilim Dalı'nın Tarihçesi.....	28
2. Müzenin Kuruluş Aşamasındaki Gelişimi	30
2.1. Müze Binasının Tarihçesi.....	30
2.2. Müze Koleksiyonu	31
3. Müze Mekanlarının Planlaması.....	33
3.1. İdari Mekanlar	33
3.1.1. Sekreter Odası	33
3.1.2. Kabul Salonu	33
3.2. Sergileme Mekanları	34
3.2.1. Giriş Katı/ Minyatürlerle Türk Tıp Tarihi ve Arşivi	36
3.2.2. Tıp Yazmaları.....	37
3.2.3. Tıbbi Etki Minyatürleri	38
3.2.4. İslam ve Selçuklu Dönemi Minyatürleri	40
3.2.5. Doğum Minyatürleri.....	41
3.2.6. Sabuncuoğlu Minyatürleri.....	42
3.2.7. Toplum Sağlığı, Hasta ve Hekim Minyatürleri	43
3.2.8. Geçici Sergi Mekanı	44
3.2.9. I. Kat/ Eğitim ve Araştırma, Tanı ve Tedavi Cihazları	46
3.2.10. Eğitim	47
3.2.11. Hayvan Deneyleri	50
3.2.12. Hekim Odası.....	52
3.2.13. Sterilizasyon ve Dezenfeksiyon	53
3.2.14. Farmakoloji, Mikrobiyoloji, Röntgen	55
3.2.15. Biyokimya	56
3.2.16. Fizyoloji, Patoloji	57
3.2.17. Santrifüj ve Optik Aletler.....	58
3.2.18. Koridor, Bilgi Panoları	59
3.2.19. II. Kat/ Cerrahi ve İlaçla Tedavi, Portreler ve Beratlar	65

3.2.20. İlaçla Tedavi	66
3.2.21. Portreler ve Kongre Rozetleri.....	69
3.2.22. Beratler ve Nişanlar	72
3.2.23. Cerrahi Tedavi	74
3.2.24. Koridor, Bilgi Panoları	76
3.3. Araştırma Mekanları.....	77
3.3.1. Arşiv Çalışma Odası.....	78
3.3.2. Arşiv	78
3.4. Depolar	78
4. Envanter	80
5. Eğitim ve Tanıtım.....	83
6. Finansal Kaynaklar	84
7. Bütçe.....	85

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

III. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ CERRAHPAŞA TIP FAKÜLTESİ TIP TARİHİ MÜZESİNİN ÇAĞDAŞ MÜZECİLİK AÇISINDAN FONKSİYON KAZANDIRILMASINA YÖNELİK ÖNERİLER

1. Çağdaş Müzecilik Fonksiyonun Kazandırılması.....	90
2. Koleksiyon Politikasının Oluşturulması.....	91
3. Koruma.....	92
3.1. Koruma Yöntemlerinin Belirlenmesi	92
3.2. Deponun Düzenlenmesi	94
3.3. Riskleri Öneleme Yönelik Planlama	95
4. Belgeleme Yöntemleri.....	96
5. Müze Etkinliklerinin Planlanması.....	98
5.1. Eğitim Programı	98
5.2. Rehberlik Hizmetleri	100
5.3. Geçici Sergilerin Planlanması	100
6. İdari yapılanma ile İlgili Düzenlemeler.....	101
7. Finansal Yapılanma ile İlgili Düzenlemeler.....	104
IV. SONUÇ	105

KAYNAKÇA

RESİM LİSTESİ

ÖZGEÇMİŞ

ÖNSÖZ

Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Tezi olarak Cerrahpaşa Tıp Tarihi Müzesi'ni Sayın Hocam Doç. Dr. Fethiye ERBAY ile seçtiğimizde sadece yeni öğrenmeye başladığım müzecilik bilgilerini kullanacağımı düşünmüştüm. Ancak zaman ilerledikçe gördümki sahip olduğum sanat tarihi ve tıp bilgisi, bu müzede müzecilikle birleşmişti. Her üç disiplini de kullanma şansını bulmak benim için büyük bir fırsattı. Müze kuruluş çalışmaları sırasında Sayın Prof. Dr. Nil SARI tarafından tıp tarihi derslerine katılmamla yeni bir disiplinle tanışma fırsatını da buldum. Cerrahpaşa Deontoloji ve Tıp Tarihi ABD öğretim görevlileri olan başta Prof. Dr. Nil SARI, Prof. Dr. Ayten ALTINTAŞ, Doç. Dr. Zuhale ÖZAYDIN, Doç. Dr. İbrahim BAŞAĞAOĞLU'na ve bölümün diğer üyelerine beni kendi öğrencilerinden ayırmaksızın derslerine kabul ettikleri için teşekkür ederim. Müzede ve derslerde birlikte çalıştığım arkadaşlarım; Elif VATANOĞLU, Ferda GÜNDOĞDU, Ümit Emrah KURT, İbrahim TOPÇU, Ahmet ATAMAN ve Zeyneb BELBEZ'e teşekkür ederim. Yaklaşık iki yılı bulan uygulama sırasında sabırla beni destekleyen ailem ve teyzeme de teşekkür etmeliyim.

Değerli görüşleri ve tecrübesiyle tezime yön veren, çalışmalar sırasında beni yüreklendiren Hocam Doç. Dr. Fethiye ERBAY'a tüm destekleri için teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

1983 yılında İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Deontoloji ve Tıp Tarihi Ana Bilim Dalı öğretim görevlisi Doç. Dr.Nil SARI tarafından başlatılan tıp tarihi müzecilik çalışmaları, 1987 yılında Ana Bilim Dalı içindeki bir salonda teşhir edilerek ilk açılışını yapmıştır. Yıllar ilerledikçe koleksiyon büyümüş ve 2003 yılında ilk üç katın restorasyonu tamamlanan eski dekanlık binasına taşınmıştır. 2003- Mayıs 2004 yılları arasında yine Prof. Dr. Nil SARI tarafından tekrar ikinci kuruluş aşamasını yaşamıştır.

Müze koleksiyonunu Osmanlı Devleti'nin son dönemleri ile Cumhuriyet'in ilk dönemlerine ait tıp tarihi belgeleri ve eserlerinden oluşturmaktadır.

Bu çalışmada; tıp müzeleri tanımlanarak, tıp müze örnekleri verilerek,tıp müzesi kavramı açıklanmış, Cerrahpaşa Tıp Tarihi Müzesi'nin ikinci kuruluş aşaması anlatılmış, çağdaş müzecilik bağlamında müzenin yapılanması için önerilerde bulunulmuştur.

ABSTRACT

The project of founding a history of medicine museum in Cerrahpaşa Medical School of İstanbul University took start in 1983 by the initiation and endeavors of Prof. Nil SARI, then a faculty member of Deontology and the History of Medicine Department. The museum was opened first in 1987, the establishment being set up in a hall of the Department.

The collection grew considerably during the following years and moved into the old deanery after its first three floors have been renovated. A second stage of establishment took place during 2003-2004, again initiated by Nil SARI. The collection consists of historic medical documents and materials, dating from the last stages of the Ottoman Empire and from the first years of the Republic.

In this study, medical museums were defined, examples of medical museums were demonstrated, and the concept of medical museum was discussed. The second stage in establishing the History of Medicine Museum of Cerrahpaşa was described in detail, and recommendations regarding the structure of the museum according to contemporary museumwork were proposed.

GİRİŞ

Tarih içinde insanın akıl yolu ile evreni kavrama çabası çok eskidir. Fakat bu bilim değildir. Bilim bir bilgi yığını olmayıp, bir düşünme yöntemidir.¹ 16. ve 17. yüzyılda deney ve matematiğe dayalı bilimsel düşüncenin gelişimi, 18. yüzyılda bilginin sınıflanmaya başlanarak ansiklopedilerin yazılması, Black, Preistley, Cavendish ve Lavoisier'nin araştırmaları sonunda modern kimyanın kurulması, Luigi Galvani (1737-1798) ve Alessandro Volta'nın (1745-1827) çalışmaları ile elektriğin bulunuşu ile toplumsal yaşam değişmiş, teknolojik ilerlemeler sonucunda sanayileşmeye yönelik önemli adımlar atılmıştır Fizik ve kimyadaki gelişmeler biyolojik ve tıbbi bilimlerinin de gelişmesine temel teşkil etmiştir. İtalyan bilim adamı Morgagni (1682-1771) patolojik anatominin kurucusudur. John Hunter (1728-1793) asırlardır hekimlik dışında tutulan ve sanat olarak kabul edilen cerrahiyi, fizyoloji ve patoloji üzerine oturtarak bilim yapmıştır..

İngiliz Jenner (1749-1823) çiçek aşısını yaparken Fransız Pinel (1745-1826) akıl hastalarının zincirlerini çözerek akıl hastalıkları tarihinde devrim yapmıştır.. Corolous Linneaus (1707-1778) tabiat zenginliklerinin taksonomisine ilişkin çalışmaları, ayrıca başta bitkiler olmak üzere tüm canlıların ve minerallerin sınıflandırılmasında temel çalışmalar yaparak bitkiler için yeni bir sınıflandırma yöntemi getirmiştir. Yayınladığı Sytema Naturae (Doğa sistemi) ve Species Plantarum (Bitki Türleri) isimli eserlerinde sınıflandırmayı ayrıntılı bir biçimde ele almıştır. Daha sonraki çalışmalara temel hazırlayan Linneaus, özellikle insanı da Homo Sapiens olarak tanımlamış, her canlının cinsini Lâtince bir isim, türünü Lâtince bir sıfatla belirttiği adlandırma sistemi ile bugün de kullanılan sistemin temelini oluşturarak araştırmacılara büyük kolaylıklar sağlamıştır.

19. Yüzyılda bilim tarihindeki ilerlemeler devam etmiştir. Faraday ve Maxweell'in elektrik üzerindeki çalışmaları sonucunda elektrik enerjisinin mekanik enerjiye

¹ Zuhâl Özeydın, İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Deontoloji ve Tıp Tarihi ABD Yüksek Lisans ve Doktora Bilim ve Tıp Tarihi Ders Notları, 2004, s.1

döndürülmesiyle tren, tramvay, asansör vb. elektrikli taşıt araçlarının yapılması sağlanmıştır. Alman fizik profesörü olan Conrad Wilhelm Röntgen başında bulunduğu Würzburg Üniversitesi Fizik Enstitüsündeki lâboratuvarında 8 Kasım 1895 Cuma günü daha sonra teşhis ve tedavide kullanılacak olan röntgen ışınları keşfetmiştir. 19. yüzyıl bilimsel başarıları içinde mikrop kavramının ortaya atılması tıpta devrim yapmıştır. Louis Pasteur (1822-1895), Robert Koch (1843-1910), Joseph Lister (1827-1912)'e borçlu olduğumuz bu buluşlar insanlığa büyük faydalar sağlamıştır. Hastalığın kaynağı olarak ilk kez mikroplardan bahsedilmiştir. Modern fizyolojinin kurulması, modern anestezinin uygulanışı ile cerrahi alanda ilerlemeler 19. Yüzyılda gerçekleşmiştir. 19. yüzyılda evrim düşüncesi Darwin'le yeni bir boyut kazanmış,. genetik konusunda başarılı adımlar atılmıştır. Felsefe ve bilim ayrılarak modern bilim kurulmuştur. Teknolojik gelişim hayatın ve bilimin her alanını etkilemiştir.²

16. yüzyıldan başlayarak bugüne gelen bilimsel gelişmeler sonucunda 17. ve 18. yüzyıllarda doğal tarih müzeleri kurulmaya başlanmış, bilim tarihinin belgeleri ve eserleri topluma sunulmuştur. Bugün dünyada pek çok doğal tarih müzesi olmakla birlikte, 1921 yılında The International Society for the History of Medicine kurumunun kurulması ile tıp bilimi ile anlatan müzeler bilim tarihi müzelerinden ayrılarak kendi başlarına var olmaya başlamışlardır.

Bu tezin konusunu oluşturan Cerrahpaşa Tıp Tarihi Müzesi de, bilim tarihi içinde özel bir bilim dalı olan tıp tarihini içermektedir.

Araştırılması yapılan tezin içeriği, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Müzesi'nin 2003-2004 yılları arasında kuruluş aşamasında geçirdiği evreleri uygulamaları ile görmek ve yeniden yapılandırılan müzeye çağdaş müzecilik bağlamında fonksiyon kazandıracak önerilerde bulunmaktır.

“Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Müzesi” koleksiyon özelliği ile bir tıp bilim tarihi müzesidir. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Türk Tıp Tarihi'ne ait belgeleri toplamak, korumak ve sergilemek amacıyla 1987 yılında Doç. Dr. Nil Sarı tarafından bir müze yapılmasına

² Zuhâl Özeydin, e.g.e., ss.11-14.

gitmiştir. Tıp mesleği eğitimi verirken tıp bilimine ait somut değişim ve dönüşümleri gösteren müze, eğitim sistemi için önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Aynı zamanda tıp bilimine ait bellek oluşturma, belleğin devamını sağlama ve tarihi koruma bilincini geliştirmesi için de önemli faydalar sağlamaktadır. Müzenin sahip olduğu koleksiyon İstanbul kent tarihine de ışık tutacak niteliklere sahiptir.

Tıp bilim tarihi genel tarih kavramı içinde özel bir alanı oluşturmakla birlikte araştırma yöntemi olarak tarih metodolojisini kullanır. Müze kuruluşunda ve yerleşiminde tarih biliminden yararlanılmış ancak tarih bilimi yalnızca bir yöntem olarak kullanmamıştır. Tarih bilimi müzenin yapılandırılmasında, geçmiş tecrübeler ile bugünün hedeflerini birbirine bağlayan bilgi birikiminin nasıl kullanılması gerektiğini göstermiştir.

*“Tarih, yalnızca bir zamandizimi ve anlatı deposu olarak görülmediği takdirde, şu anda bize egemen olan bilim imgesinde esaslı bir dönüşüme yolaçabilir. Bu imgenin bizzat bilim adamları için bile şimdiye kadar hemen hemen tek kaynağı olan tamamlanabilmiş bilimsel başarıların incelenmesi, ya klasik yapılarda yer aldıkları biçimlerde, ya da, daha yakın bir zamandan beri, yeni kuşak bilim adamlarına mesleğin öğretildiği ders kitaplarında kaydedildikleri biçimde olasıdır. Halbuki bu tür kitapların amacı, kaçınılmaz olarak iknaya yönelik ve pedagojiktir. Bir ulusun kültürü hakkında turist broşürlerinden yahut dil öğrenilen metinlerden ne kadar fikir edinebilirsek, bu kitaplardan çıkartılacak bir bilim kavramı da, onları üretmiş olan asıl çabayı o kadar yansıtabilir.”*³

Müze okunabilirlik açısından bir kitaba benzetildiğinde Thomas S. Kuhn’un sözlerinin doğruluğu anlaşılmaktadır. Müze anlatım olarak benzer bir yol izlemiştir.

Müzeye, bilim tarihi kavramı altında baktığında bu kavramın pekçok olguyu içerdiğini görülür. Bilim eylemini gerçekleştiren bilim adamının mesleki tarihi, içinde yaşadığı toplumun kültürü, iktisadi yapısı, teknoloji düzeyi, felsefesi Osmanlı Devleti ve Cumhuriyet’e geçiş dönemi özellikleri, eğitim sistemindeki değişim ve dönüşümler, İstanbul Kenti’ne ait tarihi belgeler, vb. olgular böyle bir müzenin koruduğu belleğin

³ Thomas S. Kuhn, Bilimsel Devrimlerin Yapısı, İstanbul: Alan Yayınları, 2003, s. 58

büyükliğini anlamak açısından önemli veriler sağlar. Burada kastedilen bir müzenin birden çok okunabilirlik özelliğinin kullanılarak müzenin yaşayan, değişen dinamik bir yapıya kavuşturulmasıdır. Kuru, didaktik, dekoratif bir müzenin tıp bilmi eğitimi alanlara, tıp bilmi ve uygulamaları ile ilgilenen herkese sağlayacağı fayda, görsel algılamadan öteye gitmeyecektir.

1983’de Doç. Dr. Nil Sarı tarafından Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Deontoloji ve Tıp Tarihi Ana Bilim Dalı’nda başlatılan müze kuruluş çalışmaları, 2000 yılında Eski dekanlık Binası’nın müze için tahsisinden sonra ikinci kuruluş aşamasını yaşamış ve 2003-2004 dönemindeki bu süreç tezin içeriğini oluşturmuştur. Bu süreç içinde müze yerleşimi, koleksiyonun ve arşivin taşınması, koleksiyona ait parçaların tanımlanması, müze yapısının onarımı, sergileme elemanlarının temini ve daha önce varolanların onarımı, sergileme düzenini oluşturulması yeralmaktadır.

Müzenin yeniden yapılandırılmasındaki ilk aşama Ana Bilim Dalı içinde bulunan ilk müzenin ve depolardaki koleksiyonun yeni yapıya taşınmasıdır. Ana Bilim Dalı öğretim görevlileri ve birkaç öğrenci ile koleksiyon paketlenerek onarımı biten üst iki kata yerleştirilmiştir.⁴

Diğer aşamalar ise, getirilen koleksiyon parçalarının tanımlanarak envanter çıkana kadar kabaca sınıflandırılması ve kayıt altına alınmasıdır. Tanımlamalar Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Emekli Öğretim Üyelerinden Prof. Dr. Alaaddin Akçasu ile yapılmıştır.

Sergilenen mekanların hazırlanması, sergileme elemanlarının yerleştirilmesi, taşıyıcı sistemlerin yapımı, temizliği, taşınması vb. tüm çalışmalar Cerrahpaşa Deontoloji ve Tıp Tarihi Ana Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Nil Sarı başkanlığında Yüksek Lisans ve Doktora öğrencileri olan, Ümit Emrah Kurt,⁵ Ahmet Ataman⁶, . Elif Vatansever⁷, Ferda

⁴ 2003 yılında Doç. Dr. Sümer Atasoy ve Yüksek Mimar Dr. Halil Onur’un danışmanlığında üst kattaki iki salona teşhir dolaplarının yaptırılmasıyla ilk yerleşme başladı. Prof. Dr. Nil Sarı, “Cerrahpaşa Müzesinin Kuruluş Aşaması ve Karşılaşılan Sorunlar”, 7 Müzecilik Sempozyumu Bildirisi.12.11.2004, İstanbul: Askeri Müze ve Kültür Sitesi, s.5

⁵ Ümit Emrah Kurt, lisansını İstanbul Üniversitesi Klasik Arkeoloji Bölümü’nden almıştır.

⁶ Ahmet Doğan Ataman, Viyana’da tıp eğitimi aldıktan sonra Marmara Üniversitesi Dişhekimliği

Gündoğdu⁸, . İbrahim Topçu⁹ tarafından yapılmıştır.

Eski Türkçe metinlerin günümüz türkçesine tercümesi Başbakanlık Arşivi çalışanları; Ahmet Zeki İzgöer, Ramazan Tuğ, Mehmet Yahya Okutan tarafından yapılmıştır.

Müzenin tematik alanlara ayrılması ve bilgi panolarının hazırlanması, görsel malzemelerin metinlerle bütünleştirilmesi, Prof. Dr. Nil Sarı' tarafından yapılmış, bilgi panolarının baskıya uygun olarak tasarımını Ahmet Ataman gerçekleştirilmiştir.

Doç. Dr. Fethiye Erbay, müzecilik bilgisi ile çalışmalara danışmanlık etmiştir.

Müze kuruluşunda ve tez çalışması sırasında müze koleksiyonu, Ana Bilim Dalı'na ait kütüphane, müze arşivi, Ana Bilim Dalı tarafından çıkarılan yayınlar, Prof. Dr. Nil Sarı, Prof. Dr. Ayten Altıntaş, Doç. Dr. Zuhal Özaydın, Doç. Dr. İbrahim Başağaoğlu'ndan alınan tıp tarihi ve deontoloji dersleri, Prof. Dr. Alaaddin Akçasu ile yapılan sözlü tarih çalışması, yurt içinde bulunan tıp müzelerinin ziyareti, yurt dışındaki müzelerin internet üzerinde incelenmesi, zaman zaman müzeye gelen öğretim görevlileri, öğrenciler ve diğer ziyaretçilerin değerli görüşleri, kaynakçada göstereceğimiz yayınlar, çalışmalar sırasında çekilmiş fotoğraflar çalışmalarımıza ve araştırmamıza yön vermiştir.

Tüm bu verilerin ışığında tezin içeriğini, tıp tarihi müzeleri ile ilgili tanımlar, yurt içi ve yurt dışına ait örnekler, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nin, Ana Bilim Dalı'nın tarihi, koleksiyonun gelişimi, ikinci kuruluş aşamasını olan müzenin teşhire hazırlanması, sunulması, teşhirle ilgili görsel örnekler, yapılan harcamalar ve müzenin çağdaş müzecilik bağlamında devamını sağlayacak öneriler oluşturmaktadır.

Fakültesi'ni bitirmiştir.

⁷ Elif Vatansever, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi mezunudur.

⁸ Ferda Gündoğdu, lisansını Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Tıbbi Biyoloji Bölümü'nden

⁹ İbrahim Topçu, lisansını Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nden almış, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Deontoloji ve Tıp Tarihi ABD'da uzmanlığını vermiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

I. TIP MÜZELERİNİN İNCELENMESİ

1.Tıp Müzeleri Çeşitleri

17 .yüzyılda yaşanan aydınlanma çağının etkisi ile kültürel ve bilimsel çalışmalar hız kazanmış, pek çok bilimsel kuram ortaya atılmıştır. 18 yüzyıldan başlayarak patoloji, anatomi, fizyoloji, fizik,kimya gibi bilim dallarının gelişmesi ile tıp tarihine önemli katkılar sağlanmış, 19 yüzyıla ikinci yarısına gelindiğinde ise açılmaya başlayan müzeler içine bilim tarihi konu olarak girmiştir. Başlangıçta hemen hemen her müzede bulunan tıp tarihine ait eserler, 1921 yılında The International Society for the History of Medicine kurumunun kurulması ile adeta özgürlüklerine kavuşmaya başlamışlardır.

1950 yılına kadar tıp koleksiyonları Bilim Müzesi, Savaş Müzesi, Doğal Tarih Müzeleri vb. içinde yer almaya devam etmişlerdir. Giderek bağımsızlaşan tıp müzeleri izleyici kazanmak ve mesajlarını ulaştırabilmek içintıp okulları ile birlikte çalışmışlardır. Zamanla elindeki koleksiyonları değerlendirmek, tıp eğitimine katkı sağlamak amacı ile tıp okulları da kendi bünyelerinde müzeler açmaya başlamışlardır.

20. yüzyılda sağlık ve koruma konusunda artan gelişmeler ve bu gelişmelerin çok hızlı olaması eskiyi koruma eğilimini arttırmış, tıp müzlerinin oluşumun desteklemiştir. 1911 yılında Dresden I. Uluslararası Hijyen sergisin'nin 5 milyondan fazla kişinin gezmesi sousunda 1930 yılında Hijyen Müzesi açılmıştır.¹⁰

Tıp müzesi kavramına bakıldığında tıp bilminin kendi içinde farklı disiplinlere sahip olması nedeni ile pek çok çeşide ayrıldığı görülür. Bu disiplinler anatomi, fizyoloji, patoloji, mikrobiyoloji, biyokimya, eczacılık, cerrahi, diş hekimliği, hemşirelik olarak sıralanabilir. Bazı tıp müzeleri bu disiplinlerden bir ya da birkaçını seçerek

¹⁰ Arın Namal, "Yurt İçi ve Dışı Tıp Tarihi Faaliyetlaerinden İzlenimler", Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları S.2-3: İstanbul: 1996-1997, s.283.

koleksiyonlarını oluştururken, bir kısımda toplumu sağlık konusunda bilinçlendirecek eğitim olanaklarının kullanıldığı model müzlere dönüşmüşlerdir. Mısır İskenderiye Üniversitesi Adli Tıp Müzesi, New Orleans Eczacılık Müzesi, Helsinki Veterinerlik Tarihi Müzesi, Kawasaki Modern Tıp Eğitimi Müzesi, Cleveland Sağlık Eğitimi Müzesi bu tür müzelere örnek olarak gösterilebilir.¹¹

Tıp bilimine ait müzeler aşağıdaki şekilde sınıflandırılabilir,¹²

Tıp Müzesi

Tıp Tarihi Müzesi

Tıp Koleksiyonları Tarihi Müzesi

Halk Sağlığı Müzesi

Sağlık Eğitimi Müzesi

Ulusal Sağlık Müzesi

Veterinerlik Müzesi

Veterinerlik Tarihi Müzesi

Tıp Teknolojileri Tarihi Müzesi

Dişçilik Müzesi

Eczacılık Müzesi

Psikiyatri Müzesi

Adli Tıp Müzesi

Radyoloji Müzesi

Hijyen Müzesi

Ulusal Askeri Tıp Müzesi

¹¹ Fethiye Erbay, “ Tıp Müzelerinin Gelişimi” 7 Müzecilik SemineriBildirileri 25-27 Ekim 2004, İstanbul :Askeri Müze ve Kùltür Sitesi Komutanlığı, s.3.

¹² Fethiye Erbay,a.g.e., s.4.

Doğal Tedavi Yöntemleri Müzesi

Doğa Bilimleri ve Tıp Müzesi

Alternatif Tıp Müzesi

Tıbbi Biyoloji Tarihi Müzesi

Tıbbi Patent Müzesi

Hemşirelik Tarihi Müzesi

Modern Tıp Eğitimi Müzesi

2. Tıp Tarihi Müzelerinin Müze Çeşitleri İçindeki Yeri:

Tarih müzeleri genel anlamda bir şehrin, bir bölgenin, bir ülkenin ya da toplumun tarih kronolojisinin ekonomik, siyasi toplumsal öğelerin bir araya toplanması ile gerçekleştirilirler.¹³

Tıp tarihi müzeleri, tarih kavramı içinde tıp bilimine ait değişim ve dönüşümlerin, tıp tarihi ile yakından ilişkili toplumsal, ekonomik, teknolojik ve tüm pozitif bilimlere ait disiplinler arası belgelerin toplandığı müzelerdir. İçerdiği koleksiyonlar belli dönem aralıklarını ya da tıbbın belli uzmanlık dalının tarihini kapsayabilir..Tıp eğitim sistemi içinde öğrenciler için öğretici ve eğitici özelliği olduğu gibi toplumun kolaylıkla ilgisini çekebilecek özellikleri de içinde taşır. Tıp alanındaki ve insanlık tarihindeki değişimlerin somut örneklerini yansıttıkları için etkileşimli öğrenme alanında önemli yararları vardır.Tıp öğrencisi için ise, mesleki tarihin öğrenilmesi, mesleki bilincin ve bilim adamı olma düşüncesinin geliştirilmesinde bir eğitim aracıdır.Toplum sağlığı bilincinin artırılmasında, toplum sağlığı eğitiminde rol alabilirler.

Tıp tarihi müzeleri, diğer bir bağlamda sahip oldukları koleksiyonla insan yaşamının

¹³ Burçak Madran, “Müze Türleri”, Yeniden Müzeciliği Düşünmek, Derleyen Tomur Atagök, İstanbul Yıldız Teknik Üniversitesi Basım Yayın Merkezi, 1999. s.16.

öneminin vurgulayan, insanla, toplumla, çevreyle iç içe olan tıp biliminin çalışma yöntemlerini tanıtan müzelerdir. Çoğunlukla üniversite ve hastane yapıları içinde yer aldıklarından diğer müzelere kıyasla eğitimin kolaylıkla bir parçası haline gelir. Aynı nedenle konuları ile ilgili gelişmeleri kaynağından takip etme olanakları diğer müzelerden fazladır.

3. Tıp Tarihi Müzelerinin Amacı:

Tıp tarihi müzelerinin amacı, geçmişten günümüze ulaşmış tarihi belgelerin korunmasını sağlamak, bu belgeleri korumaya yönelik bilinci geliştirmek, tıp eğitim sistemi içinde somut bilgileri ortaya koyarak eğitimin kalitesini arttırmak, tıp tarihine yönelik bellek oluşturmak, “eğitim kurumu ve aracı”¹⁴ olmak, toplum sağlığının gelişmesinde, insan yaşamının önemin kavranmasında ve bilimin değerinin anlaşılmasında katkı sağlamaktır.

¹⁴ N.Sarı, “ Cerrahpaşa Tıp Müzesinin Kuruluşu”, VII: Müzecilik Konferansı, Askeri Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı, (25-27 Ekim 2004), İstanbul (sunum)

4. Dünya Tıp Müzelerinin İncelenmesi

4.1. The College of Physicians of Philadelphia & Mütter Museum

(Philadelphia Hekimler Koleji)

Philadelphia Fizyoloji Üniversitesi kar amacı gütmeyen ve akademik olmayan bir kuruluş olarak halkın yararına ve tıp bilimine alternatif olarak 1787 yılında kurulmuştur. Kurucuları; John Redman, John Morgan(Amerika’da ilk tıp okulu kurucusudur) ve Benjamin Rush’tır. Kurumun amacı, tıp bilminde bir alternatif olmak, insan vücudunun ve hastalıklarının sırlarını araştırmak, fizyoloji pratiğini geliştirmek ve halk sağlığı ile ilgili bir danışma merkezi oluşturmaktır.

Resim 1. The College of Physicians of Philadelphia & Mütter Museum

Bu amaçlaüniversite bünyesinde bir tarihi kütüphane, bir modern kütüphane, bir galeri, bir müze, bir enstitü, bir halk sağlığı danışma merkezi bulunmaktadır.

Tarihi kütüphane1788 yılında John Morgan’ın bağışladığı 18.000 kitapla oluşmaya başlar ve diğer üyelerinde yaptığı binlerce kitapla büyümesini sürdürür. Bugün tarihi kütüphane ve onunla birlikte modern kütüphane halka açık, okulları dökümanter olarak destekleyen bir merkeze dönüşmüştür.1911 yılında kurulan bitkisel droglara yönelik bahçe gelişimini 1996’lara kadar sürdürerek meraklılara ve araştırmacılara bitlilerin bilimsel adları, eczacılıkta kullanımları ve günlük isimleri hakkında bilgi veren aynı zamanda hoşça bir mekan olarak hizmet vermektedir.

1996’da yeni açılan Galeri ise geçici sergiler düzenlemekte ve tarihi kütüphane, Mütter

Museum ve halk sağığı merkezi bu sergilerde birlikte çalışmaktadır.

Resim 2. The College of Physicians of Philadelphia & Mütter Museum

Eğer şekilde seyyar tıp çantası.

Kurum bugüne kadar Amerika'nın önde gelen fizyolojistlerine ve cerrahlarına araştırmalarında destek vermiş birçok araştırmacının ilkleri bu enstitülerde gerçekleşmiştir. Bunlardan bazıları, W.W. Keen, ilk başarılı beyin tümörü operasyonunu yapmış(1837-1932), tıp tarihi içinde otör sayılan ünlü cerrah David Hayes Agnew(1818-1892) ve ünlü nörolojist S. Weir Mitchel(1829-1914) College'in hem üyesi hem de başkanı olmuşlardır.

Kurumun gelir kaynakları üyelerinden aldığı aidat, sponsorluklar(Bunlardan bazıları: Dermatology Section of the College of Physicians of Philadelphia, Groff Family Memorial Trust, National Hygiene Foundation, Philadelphia Investment Management Group, Wyeth- Ayerst Pharmaceuticals vb. kuruluşlardır.), galeri ve Mütter Museum'a giriş ücretleridir.

Müzenin 33 kişilik çalışma kadrosu içinde; 1 eğitim direktörü, 6 kütüphane çalışanı(içinde direktör, ödünç verme servis hizmetlileri vb bulunuyor), 1 arşiv kuratörü, 1 müze direktörü, 1 arşiv görevlisi, 1 bilgi merkezi direktörü, 1 koleksiyon yöneticisi, 1 genel müdür, 1 genel müdür yardımcısı, 1 muhasebe müdürü, 1 finans müdürü, 1 pazarlama sorumlusu, 4 halkla ilişkiler çalışanı, 1 gelişim ve dış ilişkiler yöneticisi, 1 enstitü direktörü, 1 teknik işler sorumlusu, 4 dağıtım servisi çalışanı, 1 resepsiyonist yer almaktadır.

Tanıtım çalışmaları düzenlenen sergiler, seminer, konferans, okullara ve halka yönelik dökümanter destek dışında her yıl satışa sunulan takvim ve yayınlanan üç süreli yayındır. Bu yayınlar; tıp tarihi ile ilgili "Transactions and Studies", yapılan etkinliklerin ve çalışmaların, üyelerin ve çalışanların tanıtıldığı "Fellows Forum" ve Historical Services Division of the Libraray'nin tıp tarihi ile ilgili araştırmalarını içeren " Fugitive Leaves"tir.

Bunun dışında üniversitenin bir internet sitesi vardır.

Mütter Museum:

1856 yılında Dr. Thomas Dent Mütter'in kendi anatomik ve patolojik koleksiyonunu ve bunun yanı sıra yaptığı 30.000\$'lık para bağışı ile müze kurulur. Mekan olarak başlangıçta üniversiteden bağımsız bir binada kurulur. Koleksiyonun yanında kütüphanede yer alır. Diğer üyelerinde yaptıkları bağışlar ile koleksiyon büyümeye başlar.

Koleksiyonu başlangıçta kemik parçaları, kurutulmuş preparatlar, doku parçaları, üniversitenin ilk kuruluş yıllarında kullanılan enstrümanlarda oluşan 1700 parça oluşturur.

1874'de, 63 yaşındaki Siyam İkizleri'nin otopsileri müzede yapılır. İkizlerin vücutları Nort Carolina(evlerine) gönderilir ancak müze karaciğerlerini vegöğüs kemiklerinden bazılarını koleksiyonuna katar.

1871'de College koleksiyona tıbbi enstrüman katmaya karar verir. Bunlar arasında ilk ağaçtan yapılmış stetoskop, Florans Nightingale'in dikiş seti, Dr. Benjamine Rush'ın ilaç kutusunu, Dr. John H. Gibbon Jr.'ın kalp akciğer makinesini vardır.

Bugün müze koleksiyonunda 20.000 obje bunların içinde patolojik ve anatomik preparatlar, 900 sıvı içinde korunan vücut ve doku parçaları, 10.000+ tıbbi enstürüman ve aparat, 400 plastik anatomik ve patolojik model, 200 parça ünlü fizyolojist ve patoloğun eşyası, 1500 ilustrasyon , 35 mm.'lik slayt, film, fotoğraf, çizim ve yazı vardır.

Müze 1908 yılında bugün bulunduğu 22nd Street'e taşınmıştır.

Müze Pazartesi ve Pazar günleri saat 10.00 ile 17.00 arası ziyarete açıktır. Girişler ücretli ve rehberli turları mevcuttur. Rehberli turlarda sayı 10 ile 20 kişi arasında tutulmaktadır ve müzeye 1996 yılında 18.000 kişi ziyaret etmiştir.

College Gallery ile Müter Museum ortak geçici sergilemektedir. "Emerging Infectious Diseases: Ancient Scourge and Modern Menace" ve "When the Patient is the President" adlı iki sergi örnek olarak verilebilir. Bu sergilerle ilgili görsel malzeme ekler bölümünde verilecektir.

Sergilerin düzenlenmesi sırasında sponsorluk alınmakta, giriş ücretleri müzeye kalmaktadır. Ayrıca satışa sunulan yıllık takvimde görsel malzeme olarak müze koleksiyonlarından da yararlanılmaktadır.

Müzenin 1 genel direktörü, 1 koleksiyon geliştiricisi, 1 arşivcisi bulunmaktadır diğer alanlarda okulun ortak ekiplerden yararlanmaktadır.

4.2. İngiliz Cerrahları Kraliyet Okulu Wellcome Anatomi ve Patoloji Müzesi

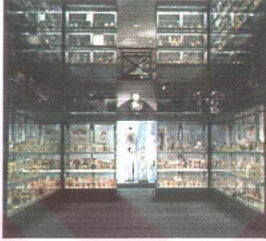
(Wellcome Museum of Anatomy and Pathology)

Wellcome Museum modern anatomik ve patolojik eğitim koleksiyonlarına sahiptir. Bu koleksiyonlar ile İngiliz Cerrahları Kraliyet Okuluna eğitiminde destek veren bir müzedir.

*Koleksiyonlar:*Müzenin kuruluşu Jhon Hunter koleksiyonunu devlet tarafından satın alınarak o zamanlar cerrahlar birliği şimdi ise İngiliz Cerrahları Kraliyet Okulu'na 1799'da devredilmiştir. Müzenin resmi olarak faaliyete geçmesi 1813 yılında gerçekleşir. Koleksiyonlar zaman içinde unutulmuş birçok koleksiyoncu tarafından, Richard Qwen, William Flower and Arthur Keith gibi, gelişimini sürdürmüştür. Her koleksiyoncu kendi bilimsel çalışmaları doğrultusunda koleksiyonu geliştirmiştir. 19 yy. sonunda anatomi, patoloji, zooloji, paleontoloji, arkeoloji, antropoloji dallarında 65000 parçaya ulaşmıştır.

1909 İngiltere Odontjik birliğinin koleksiyonun kiralayarak binlerce insan ve hayvan kafatasları, dişlerini ve iskeletlerini koleksiyona katmıştır.İki dünya savaşında da askeri hekimlere yeni yaralanmalara karşı nasıl üstesinden geleceklerin öğretmekte yardımcı olmuştur. 1941'de ise savaşın kurbanlarında biri olmuştur. 10 Mayıs 1941'da bombanı düşmesiyle koleksiyonu 2/3 kaybetmiştir. Koleksiyonlar "Wellcome Museum of Anatomy and Pathology"e taşınmıştır.Anatomi Koleksiyonda 600'den fazla insan anatomisinin anlatan görsel parçalar bulunmaktadır. Bu koleksiyonlar vücudun bölgelerini ve birçok biyolojik sistemi içermektedir. Bu koleksiyonlar David Hughes Tompsett tarafından oluşturulmuştur.Patoloji koleksiyonu cerrahi bakımdan önemli olan bütün patoloji konularında 2300 türün ilüstrasyonlarını barındırmaktadır.Yeni patolojik türlere sahip olmasına rağmen, ağırlıklı olarak 19 yy. başları örnekleri sahiptir. Örnek olarak 19yy görülen rickets, tüberküloz ve syphilis. Çünkü var olan hastalık türlerinin gelişimini ve değişimlerini gözlemlemek ve kayıt altında tutma bilmek için, eski tür örnekleri büyük bir öneme sahiptir. Var olan örneklerde birçoğu bugün ender rastlana türlerdir.Bu koleksiyon insan ve hayvan kafatasları, çene kemikleri ve dişlerden oluşmaktadır. Normal ve patolojik bir çok dişçilik örneğine sahiptir. Koleksiyon ayrıca insan ve hayvan post-carnial iskelet kalıntılarına da sahiptir.

*Ziyaret:*Pazartesi'den cumaya 10:00–17:00 arasında açıktır. Banka tatil günlerinde kapanmaktadır. Giriş ücretsizdir ve bağışlar kabul edilmektedir. Müze Koleji üyelerine tıp ve hemşirelik öğrencilerine, ilgili dallarda çalışma yapılanlara açıktır. Bu sebepten dolayı girişte kimlik doğrulaması gerekmektedir.(Hastane ve öğrenci cüzdanları gibi).Her Çarşamba saat 13:00 25 kişi ile sınırlı ücretsiz tur düzenlemektedir. Diğer günler ise 30 kişilik tanıtım turu 30 dakika 100 pound, özel turlar ise 45 dakika 130 pound.

Resim 3. Kristal galeri

Resim 4. Wellcome teşhir salonu

Resim 5. Wellcome, cerrahi aletler

Resim 6. Wellcome, Guguk kuşu

5. Ülkemizdeki Tıp Fakültelerine Ait Tıp Tarihi Müzelerinin İncelenmesi

5.1. İ.Ü. İstanbul Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Deontoloji ABD Tarihi Müzesi

1933 yılında İstanbul Üniversitesi'nin Beyazıt'taki merkez binasında İstanbul Deontoloji ve Tıp Tarihi Enstitüsü'nde Doç. Dr. A. Süheyl Ünver tarafından kurulan Tıp Tarihi Müzesi, o zamanın Rektörü Prof. Dr. Neşet Ömer İrdelp ve Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Tevfik Salim Sağlam'ında desteği ile koleksiyonunu geliştirmeye başlar.

Kolleksiyonda; Hamidiye Etfal Hastanesi eczanesinde bulunan ve Yıldız Porselen Fabrikası'nda yapılmış olan ilaç kapları, Ernst von Bergman'ın 1 Haziran 1906'da aynı hastanede yaptığı amaliyatın fotoğraf albümü, 1896'da Almanya'dan getirilen ilk röntgen cihazı, Atatürk'ün hastalığı esnasında ve mumyalanmasında kullanılan aletler ile tedavisini yürüten Dr. Akil Muhtar Özden ile Dr. Kamil Berk'in tuttukları notlar, Louis Pasteur ile Dr. Zecoras Paşa'nın birbirlerine yazdıkları mektuplar, Sigmund Freud ile Dr. İzzettin Bey'in yazışmaları, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemine ait cerrahi ve tıbbi aletler, ünlü Alman Otonom Max Clara'nın Prof. Dr. Türkan Erbenği'ye bıraktığı histoloji preparatları, Prof. Dr. Tevfik Salim Sağlam'ın yazı masası, ünlü hocaların diplomaları, Feyhaman Duman'ın yaptığı Atatürk portresi, ünlü hocaların yağlı boya portreleri ve büstleri yer almaktadır.

1984 yılında Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı ve Tıp Tarihi Müzesi o zaman rektörlük binası olarak kullanılan Abdülatif Suphi Paşa Konağı'na taşınmıştır. Sanayi-i Nefise Mektebi'nin kurucularında ve pek çok kez de nazırlık görevi yapmış olan Abdülatif Suphi Paşa aynı zamanda tanınmış bir nümizmatçı ve para üzerine üç ciltlik bir kitap yazmıştır.

Horhor'da bulunan konakta Abdülatif Suphi Paşa zamanında Hindistan, Afganistan, İran ve Avrupa'dan gelen bilim adamları misafir edilirdi. Bunlardan en ünlüleri Fransız Renan ile Alman Dr. Mordman'dı. Konak özel ilimler akademisi gibiydi ve üst kattaki büyük

kubbeli salonda(şu anda Ana Bilim Dalı Başkanı'nın odası olarak kullanılıyor) doğudan ve batıdan gelen bilim adamları ile bilimsel tartışmalar yapılırdı.

1854 yılında bir İtalyan ve Türk mimara yaptırılan konak barok özelliklidir ve orta katında müze yer almaktadır.

Müzenin gelir kaynağı kendine üniversite bürçesi içinde ayrılan paydan ibarettir. Zaman zaman çeşitli yayınlar için Kültür Bakanlığı'ndan sponsorluk alınmaktadır.

Teşkilat şeması tamamen akademik çalışmalar üzerinde şekillenmiştir. Enstitü kadrosu içinde 3 Profesör, 1 Doçent, 1 Uzman Hekim, 1 Okutman, 1 Arapça ve Farsça Okutman, 2 Doktora ve 1 Yüksek Lisans öğrencisi, 1 sekreter, 2 güvenlik görevlisi bulunmaktadır. Müze ile ilgilenen ayrı bir görevli yoktur.

Müze hafta içi 10.00- 15.00 saatleri arasında herkese açık ve giriş ücretsizdir. Enstitü içinde yere alan kütüphane araştırmacılar açıktır. Ancak kütüphanenin kartoteks sistemi sağlıklı değildir.

Müze envanteri yoktur.

Üniversitede verilmekte olan deontoloji dersinde müzeden yararlanılmamakta ve herhangi bir etkinlik programı yapılmamaktadır.

Resim 7. İstanbul Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Müze Salonu

Resim 8. İstanbul Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Müze Salonu

5.2. Gülhane Askeri Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Müzesi

14 Mart 1988 tarihinde açılan müze, 1941-1953 yılları arasında Ankara'daki Cebeci Asker Hastanesi'nde, 1953-1972 yılları arasında şimdiki Kara Kuvvetleri Komutanlığı'nın bulunduğu binalarda 1972'den sonra Etlik'teki modern kampüsünde çalışmalarını sürdüren Gülhane'nin kütüphanesinde ve depolarında korunan malzemeler Tıp Tarih müzesinin çekirdeğini oluşturmuştur.

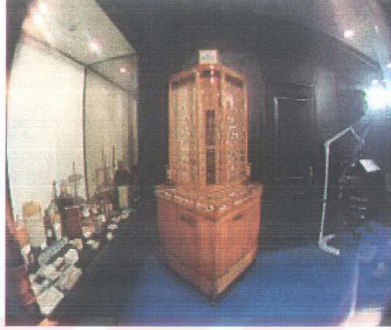
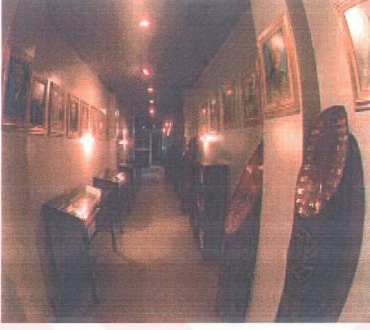
900 m²'lik bir iç alana sahip olan müze, 17 Haziran 1998'de yeni eklenen bölümleri ile son şeklini almıştır.

Müzenin koleksiyonu askeri tarihle iç içe olup, eczacılık, diş hekimliği, genel tıp tarihinden oluşmaktadır. Müze başlıca üç bölüme ayrılmış, her bir bölüm kendi içinde koleksiyonun farklı konularını ele almıştır.

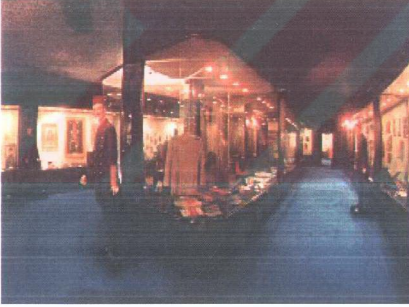
Giriş bölümü; Şehit Sağlık Subayları Anıtı yer almaktadır. 1912 Balkan Savaşı'ndan 1996 iç güvenlik olaylarına kadar geçen süre içinde şehit olan 321 sağlık subayının adının bulunduğu anıt, 1998 yılında tamamlanmıştır.

Resim 9. Gülhane Askeri Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Müzesi dış mekanları

Resim 10. Gülhane Gülhane Askeri Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Müzesi Koridor

Resim 11. Gülhane Gülhane Askeri Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Müzesi Müze salonları

İç Koridor ve idari Bölüm; burada Gülhane'nin kuruluşundan bugüne kadar komutanlık yapan 31 hekimin fotoğrafı, 10 Kasım 1938- 21 Kasım 1938 tarihleri arasında yayınlanan orijinal ulus gazeteleri koleksiyonu bulunmaktadır. Müze yöneticiliği ve kütüphane bu bölümde bulunmaktadır.

Müze salonları; Bir büyük ve bir küçük olmak üzere iki solondan oluşmaktadır. Bu salonların yan duvarlarında sıralı halde 16, ortada 4 vitrin bulunmaktadır.

Vitrinler içinde; İbn-i Sina ile ilgili, cerrahinin gelişmesi ile ilgili görüntüler, cerrahi alet örnekleri, Cerrahiyet-ül Haniye'den dağlama sahneleri, Askeri Tıp Okulu'nun açılışı, kayıt defteri, diplomalar, tıp okulu malzemeleri, Gülhane'nin kuruluşu,ve kurucularına ait görüntüler, eski tıp kitapları, 1893'de çekilen ve bir savaşta ilk defa kullanılmış olan ve bir erin kurşun ile yaralanmasını gösteren röntgen görüntüleri, I. Dünya Savaşı yıllarında kullanılan sahra sıhhiye malzemeleri, ilk yardım çantaları, sıhhiye çadır örnekleri, Çanakkale Savaşı sırasındaki sağlık hizmetleri ile ilgili orijinal fotoğraflar, Kıbrıs Barış Harekatı'nda şehit olan Tabip Üstğm. Halil Akçiçek'in portresi, eski ilaç şişeleri, hassas teraziler, hekim kıyafetleri, I. Dünya ve Kurtuluş Savaşı'nda kullanılan eğere takılan sedye, hasta nakil arabası, hasta taşıma vagonu, 1900'lerin ilk yarısında kullanılan dezenfeksiyon distilasyon cihazları, okul yıllıkları, plaketter bulunmaktadır.

Vitrin dışında ise; 1900'lerin başında Almanya tarafından hediye edilen 136 parçalık diş protez örnekleri, 1850-1900 yılları arasında kullanılan askeri tabip ve öğrenci kıyafetleri giydirilmiş 4 manken yer alır.

Temel Tıp Bölümleri Bölüm Başkanlığı Tıp Tarihi ve Deontoloji Ana Bilim Dalı'na bağlı olan müzenin 1 müdürü, 1 kütüphane görevlisi vardır. Müze özel izinle gezilebilmektedir. Kütüphanesinden özel izinle faydalanılmaktadır. Finansal olarak akademiye bağlıdır. Restorasyon vb. gereksinimlerini dışarıdan hizmet olarak almaktadır. Etkinlik olarak, müze askeri okul öğrencilere gezdirilmekte, konferans ve sempozyumlarda gezi programı içine alınmaktadır.

5.3. Trakya Üniversitesi Sultan II. Bayezid Külliyesi Sağlık Müzesi

1997 yılında kurulan müze, Sultan II.Bayezid Külliyesi içindeki Darrüşşifa bölümünde yer almaktadır. Sağlık müzesi içinde, hekimliğin gelişim tarihi, Edirne Sarayı Sergi Odası, cumhuriyet öncesi Türk tıbbı, 15. yüzyılda Osmanlı cerrahi odası, eczacılık tarihi odası, Sultan II. Bayezid Külliyesi'nin tanıtım odası bulunmaktadır.

Külliye, Fatih Sultan Mehmet'in oğlu ve 8. Osmanlı Padişahı SultanII.Bayezid tarafından yaptırılmıştır. Sultan II. Bayezid'in Akkırman seferine çıkarken 1484 yılında temelini attığı, yapılar topluluğu 4 yıl kadar kısa bir süre içinde bitirilerek hizmete açılmıştır. Sitenin mimarının Hayrettin olduğuna dair yaygın bir görüş vardır. Ancak bu görüş bugün kesin tarihi belgelerle güçlendirilmemiştir. Bazı araştırmacılar, site mimarının Yakup Şah Bin Sultan Şah olduğunu ileri sürmektedir.

Yüzyıllar boyunca bu Külliye'de tıp öğrencileri yetiştirilmiş, hastalara şifa dağıtılmıştır. Müzenin yerleşim yeri olan darrüşşifa kısmı ise dönemin en önemli sağlık merkezlerinden biridir. Kuruluşunda her türlü hastalara hizmet vermiştir, kuruluş vakfiyesinde hastanenin personeli sayılırken 2 cerrah ve 2 göz doktorundan da söz edilir. Daha sonraki yıllarda şifahane, ruh hastalarına yönelik hizmet vermeye başlar. Hastalar dönemin tıp bilgi ve ilaçlarının yanı sıra, su sesi, musiki, güzel kokular ve çeşitli meşguliyetlerle tedavi edilirler.

Uzun yıllar boyunca hastalara şifa dağıtan bu şifahane, 1850 li yıllarda, sadece ruh hastalarının tecrit edildiği bakımsız bir kurum haline gelmiştir. Bina bir yandan bakımsızlıktan, diğer yandan yatağı dolan tunca nehrinin taşkınları sonucu büyük zararlar görmüştür. 1875 yılında Edirne'yi ziyaret eden Saffet Paşa, Külliye'ye de uğramış ve buradaki içler acısı durumu görüp, sadrazama rapor etmiştir. Hemen ardından patlayan 1876-77 Osmanlı Rus savaşı esnasında Edirne işgal edilince, buradaki hastalar İstanbul'a gönderilmiştir. Bunun üzerine İstanbul'dan Edirne Valiliğine bir emir gönderilerek, İstanbul'da bu tür hastalar için yer kalmadığı belirtilmiş ve Şifahane'nin onararak tekrar kullanıma açılması istenmiştir. Bunun üzerine 1896 yılında onarım görmüş ve ruh

hastalarının tecrit ve tedavilerinde bir süre daha kullanılmıştır.

1910 yılında Alman mimar Cornalius tarafından bir onarımı daha gerçekleştirilmiştir.

Küllüye'nin, camii hariç diğer bölümleri Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından 1984 yılında Trakya Üniversitesi'ne devredilmiştir. Bir süre Trakya Üniversitesi Edirne Meslek Yüksekokulu'nun Restorasyon ve Duvar Süsleme Bölümleri burada eğitim öğretimini sürdürmüştür.

Darüşşifa'nın, Trakya Üniversitesi bünyesinde Sağlık müzesine dönüştürülmesi çalışmalarına ise 1993 yılında başlanmıştır. Rektör Prof.Dr. Osman İnci'nin büyük çabaları ve uzun süren çalışmalar sonucunda Kültür Bakanlığı'nın 11.04.1997 tarihli onayı ile müze olması resmileşmiştir. Ruh Hastalarını Readaptasyon Derneği'nin katkılarıyla 30 Haziran 2000 tarihinde de Şifahane kısmı, Psikiyatri Tarihi Bölümü olarak düzenlenmiştir. Tasarım Sanat Yönetmenliğini Türkan Kafadar'ın yaptığı çalışmalarla burası tarihine uygun bir şekilde mankenlerle canlandırılmıştır. Dönemin bütün özelliklerini yansıtan kostüm ve aksesuarla donatılan bu bölüm büyük ilgi çekmektedir.

Müze odalarında cansız mankenlerle hasta ve hasta yakınları, hekimler, müzik terapisi yapan gruplar canlandırılmış, ışık, su sesi ve müzik ile tedavi şekilleri anlatılmıştır. Odalar dönem özelliklerine göre dekore edilmiştir. Müze, böylece darüşşifanın Osmanlı Devleti dönemindeki halini ziyaretçilere hissettirmeyi amaçlamıştır.

Haftanın yedi günü 09-18 saatleri arasında açık olan müze girişi ücretli olup bu ücretler müze yönetimine kalmaktadır.

Biletlerden elde edilen gelir dışında üniversitede maddi destek almaktadır. Restorasyon, sergileme vb. çalışmalarda müze, üniversite kaynaklarını ve ilgili uzmanlık dallarını kullanmaktadır. Müze envanteri mevcuttur.

Müzenin 1 müdürü ve 6 güvenlik elemanı vardır. Edirne ili içinde düzenlenen tüm bilimsel ya da bilimsel olmayan toplantılarda müze gezi programı olarak katılmakta, üniversite restorasyon kürsüsü öğrencileri içinde uygulama alanı olmaktadır.

Müze 2004 yılında Avrupa Müze Ödülü'nü almıştır

Resim 12. Trakya Üniversitesi Sultan II. Beyazid Külliyesi Sağlık Müzesi

Resim 13. Trakya Üniversitesi Sultan II. Beyazid Külliyesi Sağlık Müzesi Ana Eyvan

İKİNCİ BÖLÜM

II. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ CERRAHPAŞA TIP FAKÜLTESİ

TIP TARİHİ MÜZESİ KURULUŞ AŞAMASI ve MÜZECİLİK

AÇISINDAN İŞLEV KAZANDIRILMASI

1. Tıp Fakültesinin Tarihçesi

Türkiye'de modern anlamda tıp eğitimi 14 Mart 1827 tarihinde II. Mahmut tarafından kurulan İstanbul Darülfünunu ile başlamış, 1933 yılında gerçekleştirilen Üniversite Reformu ile İstanbul Üniversitesi bünyesinde kurulan Tıp Fakültesi ile devam etmiş ve 1967 yılında Tıp Fakültesi ikiye bölünerek Cerrahpaşa Tıp Fakültesi doğmuştur.

Fakültemizin kuruluş öncesi tarihçesine bakarsak; Cerrahpaşa Tıp Fakültesi adını bulunduğu semitten almaktadır. Buraya Cerrahpaşa denmesinin nedeni Sultan III. Murat ve III. Mehmet döneminde saray cerrahı olan ve sadrazamlığa kadar yükselen Cerrah Mehmet Paşa Külliyesi'nden kaynaklanmaktadır.

Cerrahpaşa Tıp Fakültesinin temelini teşkil eden ilk hastane; şimdi fakültenin bulunduğu yerde bulunan "Takiyeddin Paşa Konağı"nın Belediye tarafından satın alınarak gerekli düzenlemelerin yapılması ile 10 Temmuz 1911 tarihinde açılan, sadece erkek hastalara hizmet veren 80 yataklı "İstanbul Belediyesi Cerrahpaşa Hastanesi"dir. 1912 yılında ahşap olan Takiyeddin Paşa Konağı yıkılarak yerine 150 yataklı, şimdi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Tıp Müzesi'nin bulunduğu kagir bina ve buna ek olarak şimdiki Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulunun bulunduğu bina inşa edilmiştir. 1930 yılında şimdiki Psikiyatri bölümünün bulunduğu bina Dahiliye kliniği olarak inşa ettirilmiş ve yatak sayısı 250'ye ulaşmıştır.

14 Aralık 1930 tarihinde Cerrahpaşa Hastanesini ziyaret eden Gazi Mustafa Kemal

Atatürk şimdiki Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu'nun bulunduğu binanın balkonunda oturarak hastane ile ilgili görüşlerini "Bu hastane at nalı şeklinde sahile kadar uzanmalıdır" sözleriyle dile getirmiş, ayrıca konuk defterine "Gördüklerimden memnun oldum, temizlik ve intizam ciddi, mesai takdire şayandır" şeklinde yazmıştır.¹⁵

1933 Üniversite Reformu ile Haydarpaşa'da bulunan tıp fakültesi İstanbul'un Avrupa yakasına nakledilmiş ve tıp fakültesi merkezi Beyazıt'a, klinikler ise İstanbul'un 5 hastanesine (Şişli Etfal, Haseki, Cerrahpaşa, Guraba, Bakırköy Akıl Hastaneleri) yerleştirilmiştir.

1. Cerrahpaşa Hastanesi'nin ilk hekimleri. (Sağdan sola: Prof. Dr. Celal Öker, Prof. Dr. Nuriye Bey, Prof. Dr. İsmail Hakkı Karatoprak, Prof. Dr. Nuriye Bey, Prof. Dr. Celal Öker)

Resim 14. Cerrahpaşa Hastanesinin İlk Hekimleri

Üniversite tıp fakültesinin öğretim üyesi ve öğrenci sayısındaki artış, öğrencilerin Haseki, Cerrahpaşa ve Çapa arasındaki gidiş gelişlerinde yaşanan zorluklar nedeni ile 5 Ocak 1967 tarihinde toplanan Üniversite Tıp Fakültesi Profesörler Kurulu Cerrahpaşa Tıp Fakültesi adı ile ikinci bir tıp fakültesi kurulması kararını alarak Üniversite Senatosuna teklif etmiş ve bu teklif 27 Temmuz 1967 tarihinde toplanan Üniversite Senatosunda kabul edilerek Cerrahpaşa Tıp Fakültesi resmen kurulmuştur. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi ilk Dekanı Prof. Dr. Celal Öker 5 Eylül 1967 tarihinde göreve başlamıştır.

¹⁵ M. Derviş Manizade, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde "Cerrahi, Ortopedi ve Traumatoloji ile Anesteziyoloji ve Reanimasyon" Kursülerinin Tarihçesi, Matematik Araştırma Enstitüsü Baskı Atölyesi, 1976, İstanbul

1.1. Deontoloji ve Tıp Tarihi Ana Bilim Dalı'nın Tarihçesi

1967 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi ikiye ayrıldığında, Ord. Prof. Süheyl Ünver 1933 yılında kendisinin kurmuş olduğu İstanbul Üniversitesi İstanbul Deontoloji ve Tıp Tarihi Enstitüsü'nden ayrılmış ve Cerrahpaşa Tıp fakültesi içinde Tıp Tarihi ve Deontoloji Kürsüsü'nü kurmuştur. 1973 yılında emekli olana dek kürsü başkanlığı görevini sürdüren Süheyl Ünver kürsü bünyesinde 1967 yılında tezhip ve minyatür alanlarında sanat eğitimi¹⁶ vermeye başlamış 1985 yılı sonuna kadar aralıksız öğrenci yetiştirmiştir.

“Tıp öğreniminin yanı sıra 1916-1923 yılları arasında Medresetü'l-Hattatin'e devam ederek bu okulu başarıyla tamamlayan Süheyl Ünver, Türk teynini sanatlarının bugünkü canlılığına ulaşmasında en büyük payı olan kişilerin başında gelmektedir. 1935'lerde önce Topkapı Sarayı Nakışhanesi'ni ihya ederek burada yıllarca tezhip ve minyatür dalında öğrenci yetiştirmiştir. 1936-1955 yılları arasında ise Güzel Sanatlar Akademisi'nin Şark Tezyini Sanatlar Bölümünde hocalık yapmıştır. Bugün Türk klasik sanatlarında söz sahibi olan ve ustalık mertebesine ulaşmış pek çok kişinin bu saha ile ilk tanışmaları Ünver'in çevresinde gerçekleşmiştir. Türk sanatı ve kültürüne dair titizlikle arşivlenmiş belgeler ile desen ve motif kaynaklarının tanıtıldığı derslerinde Ünver, bu konudaki nazari ve pratik bilgilerini öğrencilerine cömertçe sunmuştur.”¹⁷

Süheyl Ünver, tarihe bakış açısı ile kürsünün tüm üyelerini etkilemiştir. İstanbul içinde ve İstanbul dışında gezdiği tüm kentleri tarihi kurumları, sosyal yaşantısı, kültürel ve folklorik özellikleri ile gezi defterlerine aktarmış, bu defterleri çizimleri ile bezemiştir.¹⁸

¹⁶ Gülbün Mesara, “Ord. Prf. Süheyl Ünver Nakışhanesi”, 38. Uluslararası Tıp Tarihi Kongresi Yazma Eserlerden Tıbbi Bitki, Hayvan ve Madenler Sergisi, Sergi Kitabı Editör Nil Sarı, Hüseyin Yazıcı, Mustafa Çiçekler, Neriman Özhatay, İstanbul 2002. Nobel Matbaacılık, S. Ünver tezhip ve minyatür ile ilgili ders vermeye ilk defa 1957 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsünde başlamıştır.

¹⁷ G. Mesara, a.g.e.

¹⁸ Ünver'in gezi defterlerinde büyük bir kısmı Süleymaniye Kütüphanesi'nde, bir kısmı kızı Gülbün

Onun belgeleme ve araştırıcılığa verdiği önem bugün hala kürsü içinde Prof. Dr. Nil Sarı tarafından yaşatılmaktadır.

1973 yılında Ünver'in emekliye ayrılması ile kürsü başkanı Emine Atabek olmuştur. Emine Atabek, kürsünün yurt dışı ile olan bağlarını güçlendirmiş, Uluslararası Tıp Tarihi Cemiyeti genel kurullarında Türkiye'yi temsil etmiş, Türk tıp tarihi ile ilgili yurt dışında merak uyandıran çalışmalarda bulunmuştur.¹⁹

Emine Atabek'in ardından bölüm başkanı olan Nil Sarı, Süheyl Ünver ile çalışma fırsatı bulunuş, tarihi koruma ve araştırma bilincini kendine ilke edinmiş, 1983 yılında başladığı tıp tarihi müzesi kurma düşüncesini hayata geçirmiştir. Nil Sarı, Ünver'in halefi olarak kendi öğrenci ve çalışma arkadaşlarına da aynı ilkeyi aktarmaya devam etmektedir.

Anabilim Dalı içinde Süheyl Ünver Nakışhanesi çalışmalarına devam etmektedir. Bölüm tarafından düzünelenen yurt içi yurt dışı kongrelerde Türk tıp tarihi ile ilgili minyatür örneklerinden oluşan sergileri Nil Sarı ile birlikte düzünlemektedirler.

Anabilim tarafından Yeni Türk Tıp Tarihi Araştırmaları adı altında süreli yayın çıkarılmakta, yurt içi ve yurt dıřı²⁰ kongreler hazırlanmakta, kitap, makale, bildiriler ile tıp tarihine önemli katkılar sağlanmakta, fakülte de tıp tarihi derleri verilmektedir.

Mesara'da bazıları da Cerrahpaşa Deontoloji ve Tıp Tarihi Kürsü'sündedir.

¹⁹ N.Sarı, "Prof. Dr. Emine Atabek'in Ardından", *Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları*, S. 6, İstanbul: 2000, s.340. 1851'de Paris'te Toplanan I. Milletler arası Sağlık Konferansı ve Türkler(Doçentlik tezi,1967). Atabek'in Türk tıbbi ile Avrupa tıbbi arasındaki ilişkieri araştırdığı çalışmalardan biridir.

²⁰ 38. Uluslararası Tıp Tarihi Kongresi 1-6 Eylül 2002 tarihinde Cerrahpaşa Tıp Tarihi ve Deontoloji ABD tarafından düzünlenmiştir.

2. Müzenin Kuruluş Aşamasındaki Gelişimi

2.1. Müze Binasının Tarihçesi

1893'te İstanbul'da görülen kolera salgını sırasında İstanbul Belediyesi hastaları tedavi ve tecrit amacıyla Cerrahpaşa semtindeki Takiyeddin Paşa Konağı'nı Nisan 1894'e kadar geçici kolera hastanesi olarak kullandı.

T - Takiyeddin Paşa Konağı

Resim 15. Cerrahpaşa Hastanesi Takiyeddin Paşa Konağı, 1893.

1909'da tamir edilen Konak 23 Temmuz 1910'da Cerrahpaşa Belediye Hastanesi olarak açıldı. Ahşap Konağın yerine 1911'de iki katlı bina yapılmaya başlandı ve 1915'te 150 yataklı hizmete açıldı. Müze olan bina Merkez Dairesi, diğer Cerrahi Pavyonu olarak yapılmıştı. Merkez dairesinin ilk katı poliklinik, ikinci katı başhekimlik, laboratuvar, eczane; Cerrahi Pavyonun ilk katı dahiliye, göz, kulak; ikinci katı cerrahi servis ve ameliyathanesine ayrılmıştı.

1933'te İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi klinikleri beş hastaneye bölüştürülmesiyle Fakültenin Cerrahi, Birinci Dahiliye ve Göz Klinikleri Cerrahpaşa Hastanesine taşındığında, müze binası merkez bina olarak hizmetini sürdürdü.

1967 yılında Cerrahpaşa Tıp Fakültesi kurulana kadar aynı amaçla hizmetini sürdürdü. 1967-1995 yılları arasında Dekanlık ve diğer idari birimler tarafından kullanıldı. Cerrahpaşa Hastanesi adını, III. Murat ve III. Selim zamanı saray cerrahlarından olup, sadrazamlığa kadar yükselen Cerrah Mehmet Paşa'nın yaptırdığı külliyyeden almaktadır.

2.2. Müze Koleksiyonu

Koleksiyona yönelik ilk çalışmalar 1983 yılında Yrd. Doç. Dr. Nil Sarı tarafından başlatılmıştır.

“Deontoloji Ana Bilim Dalı adını alan Kürsünün başkanlığına atandığımda yakın çevremdekileri ellerinde bulunan eski malzemeyi kürsümüze bağışlamaları için teşvik etmeye başladım. Ayrıca, ana bilim dalımızda mevcut olan eserleri de tek bir mekânda toplama gereğini duymaktaydım. Gerek tıp dünyasından hızla kaybolan tarihi malzemeyi bir çatı altında toplayabilmek, gerekse ana bilim dalında mevcut olan eserleri koruma altına alabilmek için tek çarenin bir müze kurmak olduğuna karar vermiştim.”²¹

Koleksiyonu oluşturmaya öncelikle Cerrahpaşa Tıp Fakültesi’nin ana bilim dalları ve laboratuvarları ile eczanesinden başlanmış daha sonra çeşitli devlet hastanelerinden; özel muayenehane ve eczanelerden; emekli tıp doktoru, diş hekimi, eczacı, hemşire ve ebelerden; vefat etmiş olan sağlık mensuplarının ailelerinden; özel koleksiyonculardan, sahaflardan ve antikacılardan, semt semt dolaşarak çok kere bağış yoluyla, bazen de satın alınarak koleksiyonu zenginleştirilmiştir. 1985 yılında A. Süheyl Ünver’in bağışladığı yağlı ve sulu boya tablolar, el yazmaları ve eski fotoğraflar da koleksiyona katılmıştır.

Ana Bilim Dalı içinde bulunan Süheyl Ünver Nakışhanesi tarafından yapılan eski tıp yazma minyatürlerine ait röpröduksiyonlar koleksiyonun önemli parçasını oluşturmaktadır. İki yılda bir düzenlenen Tıp Tarihi Kongresi’nde mekan olarak tıp tarihinin önemli mimari örnekleri seçilmekte ve mekanlarda buluna süsleme desen ve detayları nakışhane tarafından resmedilmektedir. Böylece kaybolmaya yüz tutan tarihi mekanlar belgesel olarak korunmaya alınıp aynı zamanda müzede sergilenerek bazı parçaları koleksiyona katılmaktadır.

Koleksiyona bağışlar sürmekle birlikte 2004 yılında koleksiyona Haluk Perk tarafından bir dişçi koltuğu ile Büyükdada’da eski bir konaktan alınan eski türkçe tıp kitapları ve

²¹ N. Sarı, a.g.e.s.l.

dergileri katılmıştır.

Koleksiyonda sergilenenlerin çoğu geç Osmanlı dönemi ve erken cumhuriyet dönemine aittir. Roma dönemine ait olduğu düşünülen bir cerrahi takımı vardır. Koleksiyonda bulunan parçalar başlıklar halinde şunlardır;

Eski İstanbul ve Anadolu hastanelerine, eczanelere ait ecza kapları, ilaç şişeleri ve ilaçlar

Cerrahi aletler (tüm cerrahi dalları ve diş hekimliği)

Sterilizasyon ve dezenfeksiyon cihazları

Hasta koltukları ve sedyeler

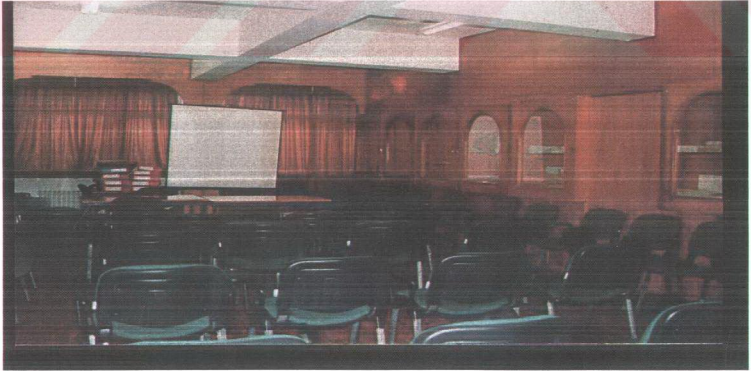
Farmakoloji, Patoloji, Biyokimya laboratuar malzemeleri, deney aletleri

Eski Hekim, ebe ve hemşirelere ait kişisel eşyalar

Tıp yazmaları ve eski türkçe yazı tıp kitapları

Minyatürler ve yağlıboya resimler, siyah beyaz fotoğraflar, slaytlar

Geleneksel tıp malzemeleri ve bitkileri, muskalar vb.

Resim 16. Cerrahpaşa Tıp Müzesi'nin ilk açtığı ABD 'daki teşhir salonu 2005

3. Müze Mekanlarının Planması

Mekan tasarımı dört bölüm halinde yapılmıştır. Bunlar; idari mekanlar, sergileme mekanları, araştırma mekanları ve depolar. Bölümler anlatılırken mekanların nasıl tasarlandığı, içlerinde bulunan objelerin, sergileme elemanlarının neler olduğu açıklanmış ve fotoğraflarla desteklenmiştir.

3.1. İdari Mekanlar

3.1.1. Sekreter Odası

Giriş katında sağdaki ilk oda sekreteryaya için ayrılmıştır. Oldukça küçük olan bu bölüm çıkışa yakın olması nedeni ile lüzum halinde hediyelik eşye satış alanı olabilecek özelliklere sahiptir.

3.1.2. Kabul Salonu

Giriş katında sağdan ikinci odadır. Müze ziyareti sırasında gerektiğinde dinlenilebilecek, gezi öncesinde müze hakkında kısaca bilgi verilecek toplantıların yapılabilmesi amacıyla tasarlanmıştır. Odada pek çok yağlıboya ve suluboya kent ve doğa resimleri vardır.

3.2. Sergileme Mekanları

Müzenin sergileme planı ve kurgusu yapılırken müzenin sahip olduğu koleksiyon gözönünde bulundurularak tıp bilimine ait eserlerin birbirleriyle olan ilişkisine dikkat edilmiş; katlar, salonlar, odalar ve vitrinlerde aynı mantıkla , ziyaretçilerin kolaylıkla anlayabileceği bir dil oluşturulmaya çalışılmıştır.

Düzenlemede dikkat edilen diğer yönler ise tıp biliminin gelişim süreci ve koleksiyonun sahip olduğu eserlerin kronolojik sıralamasıdır. Giriş katında koleksiyonun en erken döneme ait örnekleri bulunurken, orta ve üst katta günümüze yaklaşan örnekler yer almaktadır. Giriş katında tıp bilimine ait kaynaklar sergilenirken, orta katta tıp bilimini icra edecek kişinin eğitim süreci, tıp bilimi uygulamalarında kullanılan alet, cihazlar bulunur. Üst katta tıp bilgisine sahip hekimlerin meslek yaşamlarında kullandığı tedavi metodları ve yaşamları hakkında bilgi verecek eserler sergilenmektedir. Başka bir deyişle, tıp biliminin ve tıp hekiminin başlangıçtan günümüze kadar geçirdiği aşamalar anlatılmaya çalışılmıştır.

Düzenleme, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Deontoloji ve Tıp Tarihi Ana Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Nil Sarı tarafından yapılmıştır.

Resim 17. Prof. Dr. Nil Sarı ve müzede çalışan öğrencileri

Düzenleme yapılırken önce katlar ana başlıklar halinde birbirinde ayrılmış, ardından her katta bulunan salon ve odalar içerdikleri koleksiyon parçalarına göre adlandırılmış, son aşamada ise salon ve oda içindeki vitrinler anlamlı bir bütün oluşturacak şekilde yerleştirilmiştir. Koridor duvarlarına üzerine resim, fotoğraf ve bilgi panosu asılabilecek şekilde paneller yerleştirilmiştir. Giriş katı koridoru geçici sergileme mekanı olarak tasarlanmış, orta ve üst kat koridoruna bilgi panoları yerleştirilmiştir.

Objelerin yerleşimi anlatılırken vitrinlerden bazıları dolap, bazıları doğrudan vitrin olarak adlandırılmıştır. Dolap olarak bahsedilenler daha önce herhangi bir amaçla kullanılırken müzeye taşındıktan sonra vitrin görevini alanlardır. Vitrinler ise restorasyon çalışmaları sırasında teşhir amacıyla yaptırılmıştır.

Katların ana başlıkları şunlardır;

Giriş Katı: Minyatürlerle Türk Tıp Tarihi ve Arşivi

Orta Kat: Eğitim ve Araştırma, Tanı ve Tedavi Cihazları

Üst Kat: Cerrahi ve İlaçla Tedavi, Portreler ve Beratlar

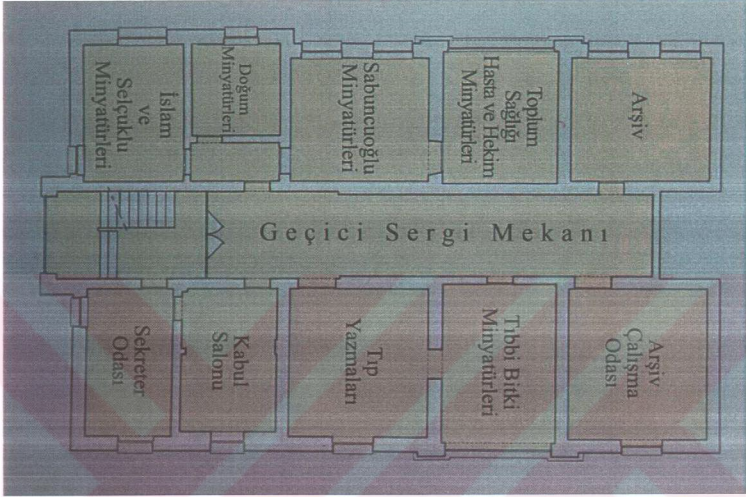
Salon ve odalarda bulunan vitrinlerin arkasındaki/yanındaki panellere vitrin içerisindeki eserleri açıklayan bilgi panoları ya da eserlerin nerede nasıl kullanıldıklarını gösteren fotoğraflar konulmuştur. Bilgi panoları fotoğraflarla zenginleştirilmiştir.

Bilgi panolarında, etiketlerde ve kat/ salon/ oda isimleri verilirken tıp terimlerine yabancı ziyaretçilerin varlığı düşünülerek kolayca anlaşılacak, günlük dilde kullanılan kelimeler seçilmiş gerektiğinde parentez içinde açıklamalarda bulunulmuştur.

Vitrinler üst kısmı cam alt kısmı ise kilitli dolap olarak iki bölüm halinde tasarlanmış, camekanlı bölümde sergileme yapılırken dolap bölümünde sergileme dışında bırakılan ancak teşhirden bulunan eserlerin devamı olan malzemeler konulmuştur. Böylece dolap bölümleri bir anlamda küçük depolara dönüştürülmüştür.

Müze içinde aydınlatma, vitrin içi aydınlatma ve genel aydınlatma olarak iki şekilde yapılmıştır. İlaçla tedavi salonunda vitrin içi aydınlatma kullanılırken diğer salon ve odalarda genel aydınlatma yapılmıştır. Pencerelerden içeri giren ışık gün içerisinde değişen ışıklandırma durumuna bakılarak storlarla kontrol edilmeye çalışılmıştır.

3.2.1.Giriş Katı/ Minyatürlerle Türk Tıp Tarihi ve Arşivi

Koridoru geçici sergi salonu olarak tasarlanan giriş katında Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nin başlangıcını ve müzeyi oluşturan binanın maketi ve Cerrahpaşa Tıp Kültür Biriminin Kuruluşu başlıklı bilgi panosu bulunmaktadır. Girişte solda bulunan maketin üst bölümünde bulunan duvarda Cerrahpaşa Tıp Fakültesi öğrenci ve öğretmenlerinin bulunduğu üç resim asılmış, sağdaki duvarda ise kayseri darüşşifası'na ait iki minyatür ile karşılıklı İbn-i Sina ile Hipokratın minyatürleri yerleştirilmiştir. Ayrıca Dr. Mazhar Osman²² ve Dr. Lahut Uzman'a ait iki büst karşılıklı olarak koridorun sonuna yerleştirilmiştir.İki büstün arasında ise aynalı bir dolap yerleştirilmiştir.

²² Türkiye'de psikiyatri kliniğinin kurucusu.

3.2.2. Tıp Yazmaları

Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Deontoloji ve Tıp Tarihi Ana Bilim Dalı içinde bulunan Süheyl Ünver Nakışhanesi²³ tarafından yeniden canlandırılan tıbbi bitki minyatürleri ile vitrin içinde bulunan 39 adet tıp ve eczacılık yazmaları mevcuttur. Tıp yazmaları 4 vitrin içinde sergilenmektedir.

Resim 18. Tıbbi Bitki Minyatürleri Salonu ahşap paneller yerleştirilmedem önce

²³ A. Süheyl Ünver Nakışhanesi, Cerrahpaşa Tıp fakültesi, Tıp tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı bünyesinde faaliyet gösteren bir sanat atölyesidir. Kurucusu 1933 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde Tıp Tarihi ve Deontolojisi Kürsüsünün kurucusu olan Ord. Prof. Dr.a. Süheyl Ünver'dir. Klasik Türk teyzini sanatlarını yeniden hayata geçirmek için Tıp tarihi Enstitüsü'nde başlattığı çalışmalarını 1967 yılından itibaren Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'ndeki kürsüsünde aralıksız devam etmektedir.

Resim 19. Tıbbi Bitki Minyatürleri Teşhir salonu

3.2.3 Tıbbi Bitki Minyatürleri

Tıp yazmaları ile iç içe geçmiş iki salondan oluşan bu bölümde nakışhane tarafından resmedilen 82 adet tıbbi bitki minyatürü vardır. Minyatürler duvarlar üzerinde sabitlenmiş kiraz renkli ahşap paneller üzerine yerleştirilmiştir. Bu minyatürlerde ilaç yapımında kullanılan bitkiler anlatılmaktadır. Sergilenen eserlerin çokluğu nedeni ile bu bölümde kitapçık halinde etiketleme yapılmış, etiket kitapçığı spiral bir kordon ile bir noktadan panele tutturularak istenildiği anda yerinden alınarak ismine bakılacak minyatüre yaklaşılarak etikette yer alan resim ile minyatürün karşılaştırılmasına olanak sağlanmıştır.

Resim 20. Tıbbi Bitki Minyatürleri ve Tıp Yazmaları Teşhir Salonu

3.2.4. İslam ve Selçuklu Dönemi Minyatürleri

İslam ve Selçuklu dönemine ait tıp kurumları, konsültasyon sahneleri, hekimler ve ilaç elde etme yöntemlerinin anlatıldığı 32 adet minyatür bulunmaktadır.²⁴ Minyatürler duvarlar üzerinde sabitlenmiş kiraz renkli ahşap paneller üzerine yerleştirilmiştir.

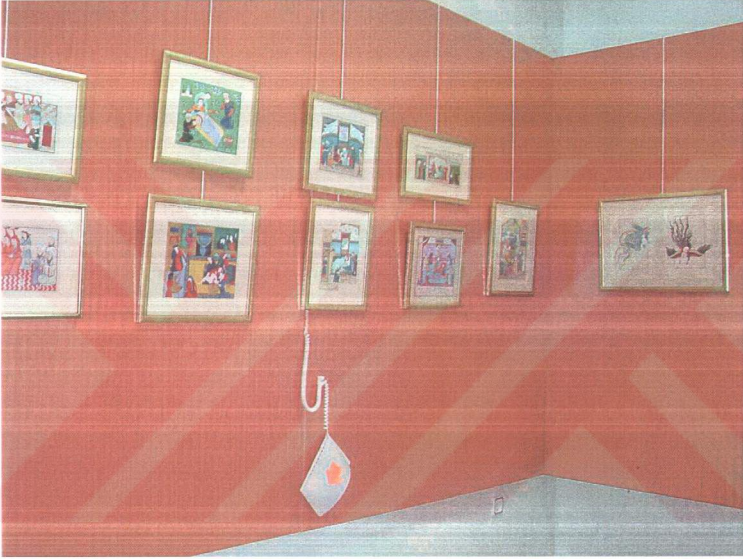

Resim 21. İslam ve Selçuklu Dönemi Minyatürleri

²⁴ Editör Nil Sarı, Hüseyin Yazıcı, Mustafa Çiçekler, Neriman Özhatay, 38. Uluslararası Tıp Tarihi Kongresi Minyatürlerle Türk Tıp Tarihi Sergi Kitabı, İstanbul Nobel Matbaacılık, 2002, s.35-48. Bu odada bulunan pek çok minyatürün bulunduğu bu kitap diğer odaların tasarımında da kullanılmıştı. Minyatürler Süheyl Ünver Nakışhanesi tarafından resmedilmiştir.

3.2.5. Doğum Minyatürleri

Topkapı Sarayı Müzesi Kitaplığı'nda bulunan *Firdevsî*'ye ait *Şehnâme* adlı eserden yararlanılarak resmedilen 21 minyatür sadece insan doğumu ile ilgili sahneleri içermeyip, doğada varolan diğer doğum sahnelerin ve emzirme eylemini işlemiştir.²⁵

Resim 22. Doğum Minyatürleri

²⁵ A.g.e, s.104-126.

3.2.6. Sabuncuoğlu Minyatürleri

Selçuklu ve Beylikler Dönemi'nde Amasya'da ondört yıl kadar hekimlik yapmış olan Sabuncuoğlu Şerefeddin'e(1386- ö.1468'den sonra)²⁶ ait Cerrâhiyetü'l-Haniye(1465) adlı tıp yazma kitabından resmedilen 47 minyatür bu odada sergilenmektedir. Minyatürker göz, kulak burun boğaz, fizik tedavi, dağlama yöntemleri, sünnet, kırık ve çıkık tedavisi gibi konulara ayrılarak tijlerle duvarda sabitlenen raylara asılmıştır.²⁷

Resim 23. Sabuncuoğlu Minyatürleri

²⁶ Ali Haydar Bayat, Tıp Tarihi, I. Baskı, İzmir: Sade Matbaa, 2003, s.257. Türk tıp tarihinde önemli bir hekim olan Sabuncuoğlu'nun biri tercüme; Akrahâdin(1454), kendi yazdığı Cerrahiyetü'l- Haniye(1465) ve Mücerrebname(1468) toplam üç tıp yazma eseri vardır.

²⁷ Nil Sarı, a.g.e., s.51-84.

3.2.7. Toplum Sağlığı, Hasta ve Hekim Minyatürleri

Bu odada yeralan minyatürler toplumun günlük yaşamını yansıtan sahneler ile hasta, hekim kıyafetleri ve toplum sağlığını içmektedir. Sakatlar, mecnunlar, sünnet törenleri, hamam sahneleri, hekimlerin giydikleri kıyafetler vb. bu sahnelerden bazılarıdır.²⁸

Resim 24. Toplum Sağlığı, Hasta ve Hekim Minyatürleri

²⁸ Nil Sarı, a.g.e., s. 87-103.

3.2.8.Geçici Sergi Mekanı

Giriş kat koridoru olan mekan geçici sergi mekanı olarak tasarlanmış gerçekleştirilen ilk sergi Doç. Dr. Fethiye Erbay'ın hekim öğrencilerinin ait resimler olmuştur. Diğer sergiler şunlardır;

13 Ekim-21 Ekim 2004 Doç. Dr. Fethiye Erbay ve Doç. Dr. Mutlu Erbay Resim Sergisi
“ *Düşlerde Kadın*”

25 Ekim- 5 Kasım 2004 Ülker Erke Minyatür Sergisi,
“*Selçuklu'dan Osmanlı'ya Hastaneler*”

18 Kasım-26 Kasım 2004 Nusret Çolpan Minyatür Sergisi
“*İstanbulMinyatürleri*”

6 Aralık- 17 Aralık 2004 Jale Yavuz Tezhip ve Minyatür Sergisi
“ *Klasik Türk Süsleme Sanatlarından Örnekler*”

27 Aralık- 7 Ocak 2005 Gülbin Mesera
“ *16. Yüzyıl Osmanlı Türk Sanatında Çiçekler*”

21 Şubat- 4 Mart 2005 Prof. Dr. Gülnur Yiğit Resim Sergisi
“ *Renklerin Sevinci*”

7 Mart- 18 Mart 2005 Prof. Dr. Rezzan Ataman Resim Sergisi
“*Yıllar Sonra*”

21 Mart- 1 Nisan 2005 Prof. Dr. Gönül Sultukbey Resim Sergisi. “*Doğa ve Özgürlük*”
16 Mayıs-27 Mayıs 2005 Yusuf Darıyeli Fotoğraf Sergisi

“ *Panayır*”

17 Haziran 27 Haziran 2005 Prof. Dr. Sergülen Dervişoğlu, Prof. Dr. Cuyan Demirkesen, Doç. Dr. Süleyman Ataus, Doç. Dr. Bülent Alıcı Resim Sergisi
“ *Yüzlerdeki Yansımalar*”

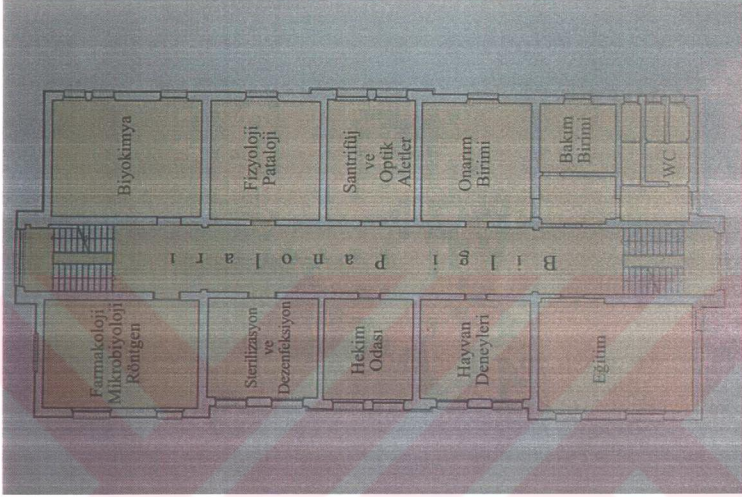

Resim 25. Geçici Sergi Mekanı, ahşap paneller yerleştirilmeden önce

Resim 26. Geçici Sergi Mekanı, Nusret Çolpan Minyatür Sergisi

3.2.9. I. Kat/ Eğitim ve Araştırma, Tanı ve Tedavi Cihazları

I. Kat(orta kat), tıp bilimi eğitimi ve bu eğitim sırasında tıp eğitimi alan öğrencinin kullanacağı tıp aletleri ve cihazların neler olabileceği, temel tıp bilim konularından hangilerinin eğitiminde bulunduğu anlatımı göz önünde tutularak tasarlanmıştır. Bu katta bulunan eserlerin sınıflandırılmasında, tarihlendirme ve cihaz/alet işleyişinin anlatımında emekli öğretim üyesi Prof. Dr. Alaaddin Akçasu'nun bilgisinden yararlanılmıştır. Bu bölümdeki eserler Geç Osmanlı ve Cumhuriyet'in ilk dönemine ait eserler olup, odalar konularına göre bölünmüş, koridora ise önemli sağlık kurumlarını tanıtan bilgi panoları ile Türk ve dünya tıbbına önemli buluşları ile katkıda bulunan Türk hekimlerinin hayatı ve buluşunu anlatan bilgi panoları yerleştirilmiştir. Bilgi panoları koridor duvarları üzerine monte edilen paneller üzerine yerleştirilmiş bazı yerlerde fotoğraflar ile desteklenmiştir. Odalarda konuların göre bilgi panoları ve fotoğraflarla beslenmiştir.

3.2.10. Eğitim

Tıp eğitimi ile ilgili 28 siyah beyaz fotoğraf, 2 minyatür, üçü ebe olmak üzere 13 diploma bir adet askeri tıp mektebi öğrenci kıyafeti (model üzerinde giydirilmiş olarak) ile 8 petek şeklinde üstü cam altı dolap vitrinler içinde toplam 35 eski türkçe ile yazılmış tıp ders kitapları ve öğrenci defterleri bulunmaktadır. Fotoğrafların büyük bir çoğunluğu 1919 ve 1931 yılları arasında Haydarpaşa Tıp Mektebi öğrenci ve öğretmenlerin yer aldığı grup resimleridir. Bu fotoğraflar yıl sıralaması dikkate alınarak sıralanmıştır. Fotoğraflarda bulunan öğretim üyeleri oturuş sırasına göre evnanteerde tanımlanmış ancak etiketlerde bu bilgiler çok sınırlı olarak verilmiştir.²⁹ Etiketleme yaparken fotoğrafın nerede, ne zaman çekildiği ve eğer kesin tanımlanabilmişse öğretim görevlisinin adı verilmiştir. Bazı fotoğraflarda isimlendirmeye gidilmiştir. Bazı örnekler aşağıda verilmiştir.

“HAYDARPAŞA ASKERİ TIBBİYESİ

Cemil Topuzlu talebe iken (yuvarlak içinde)
1884”

“DARÜLFÜNUN TIP FAKÜLTESİ

Hoca ve Öğrencileri

Haydarpaşa Binası Önünde”

“KADAVRA BAŞINDA ANATOMİ DERSİ

6 Şubat 1326”

²⁹ Ayrıntılı bilgiye ulaşmak için envanter örneklerine bakınız.

Diplomalar, eski türkçe ile yazılmış olup fransızca yazılı bölümler de bulunmaktadır. Bunlardan ebelere ait olan iki diplomada resim vardır. Diplomalarda kronolojik sıra izlenmiştir. Diploma etiketlerinde diplomanın kime ait olduğu, ne zaman ve nereden alındığı dair bilgilere yer verilmiştir.

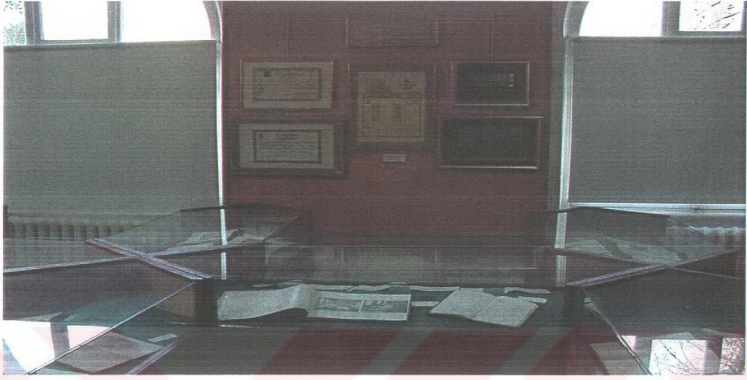
“VI. MEHMED TUĞRALI DİPLOMA

28 Mart 1336 [28 Mart 1920]

Dersaadet Dârülfünunu Tıp Fakültesi tahsilini bitiren

Mehmed İhsan Efendi’ye ait mezuniyet diploması”

Ders kitapları matbu basım olup resimlidirler. Öğrencilere ait defterlerde de bazı çizimler bulunmaktadır.

Resim 26. Eğitim Salonu

Resim 27. Eğitim Salonu ve Askeri Tıp Öğrencisi Kıyafeti

3.2.11. Hayvan Deneyleri

Bu odada farmokodinami labotatuarlarında kullanılan 8 kimograf, 1 organ banyosu, 1920 yılına ait EKG cihazı, akım elektrik dağıtım masası, projensiz su elde etme cihazı ile 3 adet trase örneği ve Akil Muhtar Özden'e (1877- ö.1949)³⁰ ait bir fotoğraf bulunmaktadır.

“İlaçların tesir mekanizmasını araştıran Haseki Farmakodinami laboratuvarı çalışmalarında hayvan deneylerinden yararlanırdı. Bu deneyler sırasında çoğunlukla tavşan ve köpek kullanılır, deneyler sırasında hayvanın arteri (atar damarı) kimografa bağlanırdı. Kimografa bağlanan hayvana, araştırılan ilaç zerk edilir, hayvanın nabız ve solunumundaki değişiklikler kimograf yardımı ile isli kağıt üzerine kaydedilirdi.

Burada teşhirde bulunan kimografalar pek çok kez bu amaca hizmet etmiş, 1910 ile 1940 yılları arasında kullanılmış araçlardır.

İstanbul Üniversitesi'nde Farmakodinami ve Tedavi Kliniği'nin kurucu olan Dr. Akil Muhtar Özden, sergilediğimiz kimografaları kullanarak yaptığı buluşlar ile tıp bilimine katkıda bulunmuştur.”³¹

Trase örnekleri digital, digitonin, natibain, atropin adlı ilaçların etki mekanizmasını göstermektedir.

³⁰ Fethi Erden, *Türk Hekimleri Biyografisi*, İstanbul: Çituri Biraderler Basımevi, 1948, s.172-173.

³¹ Etiket bilgisi. Ülfıye Barlas, Ord. Prof. Dr. Akil Muhtar Özden ve Dünya Tıp Literatürüne Girmiş, Buluş Kabul edilen Çalışmaları, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Deontoloji ve Tıp Tarihi/Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul:1999, s.99-103.

Resim 28. Hayvan Deneyleri Odası, Kimograflar

3.2.12. Hekim Odası

Bir hekim odası nasıl olabilir düşüncesinden hareketle tasarlanan odada girişten itibaren solda camekanlı dolapta kadın doğuma ait çeşitli tıbbi aletlerin bulunduğu dolap, bir kartoteks dolabı, göze ait tıp cihazlarının ve gözlük malzemelerin bulunduğu camekanlı dolap, hekim masası ve koltuğu, içinde tansiyon aletlerinin bulunduğu dolap yer almaktadır. Duvarlarda grup hekim fotoğrafları ile eski türkçe ve latin harfleri ile yazılmış doktor isimlerinin bulunduğu levhalar vardır. Grup etiketleri ile bilgi aktarılmaya çalışılmıştır.

Resim 29. Hekim Odası

3.2.13. Sterilizasyon ve Dezenfeksiyon

Salgın hastalıkların 1910'lu yıllardan başlayarak İstanbul kenti için önemli bir tehdit oluşturduğu tarihi belgelerden anlaşılmaktadır.³² Hastalıklardan korunmak için mikrop­lardan arınmak düşüncesi ile çeşitli cihazlar geliştirilmiştir. Bu odada bu aletlerin örnekleri olan 6 otoklav, 7 etüv ve 2 kaynatma kabı mevcuttur. 3 bilgi panosu da hastalıklar ve cihazların kullanımı ile ilgili bilgiler vermektedir.

“STERİLİZASYON VE DEZENFEKSİYON

19. yüzyılda hastalığın kaynağı olarak mikroorganizmaların keşfi ile insanoğlu mikrop­lara karşı mücadeleye başlamış ve bu amaçla çeşitli yöntemler geliştirmiştir.

Mikroplardan arındırma, mikropsuzlaştırma işlemi için başlangıçta yakma ve kaynatma yöntemini kullanmış ardından otoklav ve etüv adını verdiğimiz makinaları geliştirmiştir.

Basınçlı buhar sistemi ile çalışan Otoklav'lar her türlü tıbbi malzemenin(laboratuvar, ameliyat, şırınga vb.)mikroplardan tamamen arındırılmasında (sterilizasyonunda) kullanılan basınçlı buhar kazanlarıdır. Çeşitli büyüklüklerde olan bu kazanlar günümüzde de kullanılmaya devam etmektedir.

Kuru sıcak hava ile çalışan Etüv'ler, bir çeşit fırın sistemidir. Otoklavlarda olduğu gibi hemen hemen tüm tıbbi malzemenin sterilizasyonunda kullanıldıkları gibi mikrobiyoloji laboratuvarlarında uygun ayarlanmış sıcaklıklarda mikrop­ların yaşamaları için gerekli olan besi yerlerinin hazırlanmasında da kullanılırlar.”³³

³² Ekrem Kadri Unat, “ Osmanlı İmparatorluğunda 1910-1913 Yıllarındaki Kolera Salgınları ve Bunlarla İlgili Olaylar”,Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları, S.1,Lito Matbaacılık: İstanbul, 1995, s.55

³³ Etiket bilgisi.

Resim 30. Sterilizasyon ve Dezenfeksiyon Odası

3.2.14. Farmakoloji, Mikrobiyoloji, Röntgen

Farmakoloji, mikrobiyoloji ve röntgen laboratuvar malzemelerinin bulunduğu odada 8 büyük dolap³⁴ içinde soldan başlayarak, benmariler(eritme ve ısıtma kapları), hassas teraziler/ havanlar, hassas teraziler/ endoskopi cihazları, hassas teraziler/ mikrobiyoloji laboratuvarında kullanılan akrep/ balık/ solucan örnekleri, mikroskoplar, teşhis ve tedavide kullanılan yılan türleri, Pnömotoraks aletleri ve röntgen cihazları bulunmaktadır.

Resim 31. Farmakoloji, Mikrobiyoloji, Röntgen Salonu

³⁴ 1901 yılı Darülfünun Tıp Mektebi'ne ait dolaplar teşhirde kullanılmıştır.

3.2.15. Biyokimya

Biyokimya laboratuvarında kullanılan malzemeler 7 dolapta³⁵ teşhir edilmişlerdir. Bunlar soldan başlayarak; cam/ porselen/ metal laboratuvar malzemeleri, büretler, torsiyon aletleri, huni/kaynatma/ ayırma kapları, kan biyokimyasını ölçen cihazlar, galvanometreler ve hassas terazilerdir. 2 bilgi panosu ile oda tamamlanmaya çalışılmıştır.

Resim 31. Biyokimya Salonu

³⁵ Dar lf n n T p Mektebi dolapları kullanılmıştır.

3.2.16. Fizyoloji, Patoloji

Laboratuvar malzemeleri karşılıklı konumlanan iki dolap içine yerleştirilmiştir. Soldaki dolapta; nabız ölçüm aletleri, kan sayımında kullanılan aletler, biyokimya renk tayininde kullanılan malzemeler, sağdaki ise; incelemeye hazır örnek doku preparatları, koruyucu sıvı içinde fetus, el ve ayak mulajları, kurbağa kanülleri, çeşitli ölçüm aletleri bulunmaktadır. Ortada Dr. Kazım İsmail Gürkan’a ait yazı masası ile köşelerde 3 adet kan gazı ölçüm cihazları, 1 metabolizma cihazı yerleştirilmiştir.

Resim 32. Fizyoloji ve Patoloji Salonu

Duvarlarda Dr. Akil Muhtar Özden tarafından çizilmiş patolojik hastalık bulgularının resmedildiği 33 adet çizim asılmıştır.

³⁶ Bu çizimlerin 14'ü boyundaki Aktinomikoz hastalığının iyileşme sürecinin anlatılır. Mikroskopun o dönem içinde çok az bulunduğu düşünüldüğünde hocanın öğrencileri için hazırladığı bu ve benzeri ders materyallerinin değeri anlaşılır.

3.2.17. Santrifüj ve Optik Aletler

Odada karşılıklı olarak konulmuş dolap sırası üzerine 12 santrifüj gelişim sırasına ve modeline göre, 12 optik alet konularına göre sıralanmış, ortaya pencere önüne koltuğu/aspiratörü ve masası ile metal kulak burun boğaz masası yerleştirilmiştir. Karşılıklı duvarlara ise, tıp kongrelerine ait 10 fotoğraf asılmıştır.

Resim 33. Tıbbi Cihaz Odası , üst hazırlık aşaması, alt teşhir

3.2.18. Koridor, Bilgi Panoları

Koridora bulunan paneller üzerine, dünya ve Türk tıbbına buluşları ile katkı yapan Türk Hekimlerinin buluşları ile yaşamları hakkında bilgi veren bilgi panoları ve Osmalı Döneminden günümüze kadar gelmiş aynı zamanda Cerrahpaşa Tıp Fakültesi tarihi içinde dönem dönem kliniklerinden yararlanılmış tarihi sağlık kurumlarının anlatıldığı bilgi panoları yerleştirilmiştir.³⁷ Panoları arasında Kızılay tarihi ile ilgili olarak çeşitli suluboya resimler(10 adet) ile çeşitli fotoğraflar(8 adet) konulmuştur. ³⁸Panolar hazırlanırken Prof. Dr. Nil Sarı tarafından hazırlanmış ders notları temel kaynak olarak kullanılmıştır.

Soldaki duvarda sırası ile; Besim Ömer Akalın³⁹, Esad Işık, Akil Muhtar Özden, Celal Muhtar Özden, Münir Ahmet Sarpyener panoları, sağdaki duvarda ise; İhsan Şükrü Aksel, Hüli Behçet, Hasan Reşat Sığındım, Memleket Hastaneleri⁴⁰, Şişli Etfal Hastanesi, Vakıf Güreba Hastanesi⁴¹, Gülhane Tıbbikate Mektebi ve Hastanesi, Haseki Darüşşifası ve Hastanesi,⁴² Darülaceze, Hamidiye Etfal Hastane-i Alişi bulunmaktadır. Bunun dışında koridor sonunda 1 termokoter cihazı, 1 metabolizma cihazı bulunmaktadır.

³⁷ Ali Haydar Bayat, "Osmanlı Dönemi Darüşşifaları, Saray Hastaneleri ve 19. yüzyıl Hastaneleri üzerine Bibliyografya Denemesi", Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları S.7, İstanbul: Emek Mabaacılık., 2001, s.77-103.

³⁸ N.Sarı, Zuhul Özeydin, "Hilal-i Ahmer Hemşireleri" Tarih ve Medeniyet, Şubat 1995, s. 29-35.

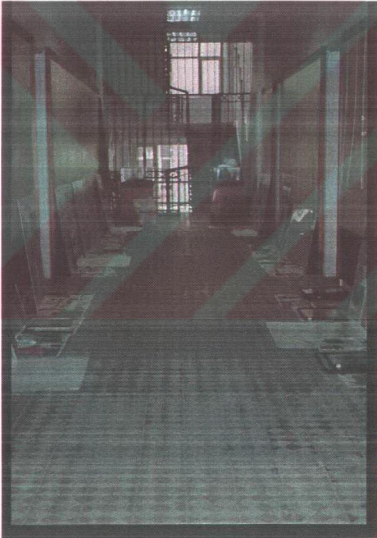
N.Sarı, Z. Özeydin, I. Dünya Savaşında Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti'nin Sağlık ve Sosyal Yardıma Katkıları, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi: 1999.s.167.

³⁹ İnci Hot, "Besim Ömer Akalın'ın Hayatı (1862-1940)", Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları S.2-3, İstanbul, s.213-232.

⁴⁰ Erdem Aydın, "Cumhuriyet Dönemi sağlık Örgütlenmesi", a.g.e. S.5, s.141-172.

⁴¹ Suat Efe, " Güreba Hastanesi'nde Faaliyet Göstermiş Olan İstanbul Tıp Fakültesi Klinikleri" a.g.e., s.177-188.

⁴² Feryal Saygılıgil, "Osmanlı Devleti'nin son Dönemlerinde Kadınlara Mahsus Bir Hastane: Haseki", a.g.e., S.5.,s.95-112.

Resim 34 a ve b.Bilgi Panoları teşhir öncesi düzenleme çalışması

KANAL STENOZU TANISI VE TEDAVİSİNDE
MÜNİR AHMET SARPYENER
1902 – 1982

1902 Musul'da doğdu.

1914 Musul İdadisi'nden mezun oldu.

1917 Halep Sultanisi'ni bitirdi.

1923 Darülfünun Tıp Mektebi'nden mezun oldu.

1924 Gülhane Seriyat-ı Tatbikat Hastanesi'nde staj yapıp.

1925-26 Haydarpaşa Askeri Hastanesi cerrahi asistanlığına atandı.

1927 Gülhane Tıbbikât Okulu cerrahi uzmanı oldu.

Lyon Tıp Fak. Çocuk Cerrahisi ve Ortopedi Kliniği'nde staj yapıp.

1928-32 Erzurum Askeri Hastanesi'nde çalıştı.

1934 Sığı Çocuk Hastanesi Çocuk Cerrahisi ve Ortopedi Kliniği'ne Doçent oldu. Tezini *Spina Bifida* üzerine yaptı.

1941 Profesör oldu.

1942-55 Haseki Hastanesi'nde çalıştı.

1955 İstanbul Valik Gureba Hastanesi'ne atandı.

1958 LÜ. Çocuk Cerrahisi ve Ortopedi Kürsü Başkanı oldu.

1973 Emekliye ayrıldı.

Sığı Çocuk Hastanesi Çocuk Cerrahisi ve Ortopedi Kliniği

Dönemin Tıp Fakültesi staj ve ihtisas hastanelerinden olan Sığı Çocuk Hastanesi'nin on yataklı Çocuk Cerrahisi ve Ortopedi Kliniği'nde 1934 yılında başlayan çalışmalarını, zor şartlar altında her an kliniğin kapatılma korkusu içinde asistansız ve tek bir hemşire ile sürdürmeye çalıştı.

Uzun bir süre Tıp Fakültesi ve hastane yönetimine gereksiz küls ve çocukla bir uğraş olarak görülen bu dal, cerrahiye bağlı bir servis şeklinde düşünüldü ve bağışlanı olamayacağı söyleniyordu. Henüz uzmanlığı tanınmamış bir dal olduğu için klinik cerrahi polikliniğinden gelen hastaları tedavi ederek sesini duyurmaya çalışıyordu.

Kadavralar üzerinde yaptığı incelemeler, klinikte karşılaştığı hastalar ve röntgen bulguları ile "çocuklarda doğuştan olan kanal darlığını tespit etti ve omurga kanalını genişletici ameliyatlara kanal darlığı olan hastaların iyileşip, düzelebileceğini" 1944'te ortaya koydu.

"Kanal Stenozu" olarak bilinen bu bulgusu Sarpyener; omurluğun ve uzantısının içinde yer aldığı omurga kanalının doğuştan var olan darlığının, omurluk ve onu besleyen damarları sıkışması ile hastaların bacaklarında güçsüzlük, yürüme güçlüğü, uyuşma, idrar ve büyük abdestini tutamama, felç, ipe kıvrık ayak gibi klinik bulgulara yol açtığını gösterdi.

"Omurga Kanalının Doğuştan Yapısı (Daralması)" üzerine İngilizce ve Almanca olarak yayınladığı makalelerinde buluşunu, belki de ilk olduğunu henüz farkına varmadan duyurdu. ("Congenital structure of the spinal canal", *Wiener Medizinische Wochenschrift*, 1944; "Congenital structure of the spinal canal", *Journal of Bone and Joint Surgery* 1945)

Kanal darlığı ameliyatı sırasında

Kanal darlığının yalnızca çocuklarda değil, yetişkinlerde de görüldüğünü yine ilk kez Sarpyener bildirdi. Dünya ve Türk tbbına yaptığı bu katkı o güne dek yanlış teşhis edilen ve tedavi edilemez denilen bu hastalara tedavi imkanı sağlamıştır.

Ameliyat öncesi ve sonrası

Acta Orthopaedica Turcica dergisini çıkardı. Türk Ortopedi ve Travmatoloji Derneği ve Türkiye Spor Hekimliği derneği kurucuları içinde yer aldı. 6 kitap, 251 yabancı dilde 200'den fazla Türkçe yayın bıraktı.

Resim 35. II. Koridoru Münir Ahmet Sarpyener'e ait bilgi panosu

BİR HASTALIĞA ADI VERİLEN TÜRK HEKİMİ

HULUSİ BEHÇET

1889 – 1948

Istanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Dermatoloji Anabilim Dalı'na, 1903'ten beri her yıl Hulusi Behçet anısına 8 Mart'ta "Behçet Günü" düzenlenmekte olup İstanbul Üniversitesi'nce Behçet Hastalığı Araştırma ve Uygulama Merkezi kurulmuştur.

1910 Darülfünun-ı Osmaniye Tıp Fakültesi'ni bitirdi.

1914 Gülhane Dermatoloji Kliniği'nde muallim Eşref Ruşen, Talat Çamlı ve bakteriyolog Reşat Rıza'nın yanında asistan oldu.

1914-18 Kırkareli Askeri Hastanesi başhekim muavini'liğine, Edirne Askeri Hastanesi'nde dermatoloji uzmanlığı atandı.

1918-23 Budapeşte ve Berlin Charite Hastanesi'nin Deri ve Frengi Kliniği'nde de bilgi ve görgüsünü arttırdı.

1923 Hastaly Zührevi Hastalıkları Hastanesi Başhekimliği; Gureba Hastanesi'nde dermatoloji uzmanı oldu.

1933 Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği'ne profesör seçildi; Türk Akademisi'nde profesör unvanını alan ilk kişi; İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği'nin şefliği ve kürsü başkanlığına atandı.

1939 Ordunaryus profesörlüğüne yükseldi.

1975 Hulusi Behçet'in anısına "TUBİTAK Hizmet Ödülü" konuldu.

100'den fazla Türkiye mahkemesi, uluslararası kongre bildirileri ve tercümeleri vardır.

Kıtaplarından örnekler:

Emraz-ı Cildiyede Laboratuvarın Kıymet ve Ehemmiyeti (1922), Frengi Tedavisi Hakkında Boyunmelel Anketlerim (1923), İki Frengi Kliniği (1929).

Klinik ve Pratik Frengi Tıbbi ve Benzeri Deri Hastalıkları (1940).

Dermatologische Wochenschrift adlı uluslararası tıp dergisinin yazı kuruluunda yer aldı.

Dermatologica adlı aylık derginin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. 1934'ten 1947'ye kadar Türkiye'deki tek dermatoloji organı görevini sürdüren Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi adlı dergiyi ölümüne dek yayınladı.

1929 yılından başlayarak yaptığı gözlemleri daha önce göz, deri, dahiliye uzmanlarına ayrı ayrı değerlendiren ve değişik hastalıklara atfedilen çeşitli belirtilerin aynı hastalığın sadece değişik bulgularından ibaret olduğunu ortaya koydu. 13 Eylül 1947'de Cenevre'de toplanan Uluslararası Deri Hastalıkları Kongresi'nde, özellikle ağzıda ve üreme organlarında yaralar, gözte iltihaplanmalarla tanımlanan değişik olguların visus lokalis yeni bir hastalık olduğunu savunan Hulusi Behçet'in görüşü benimsendi.

Hastalığa Zürich Tıp Fakültesi dermatoloji profesörlerinden Dr. Mescher'in önerisi ve kongreye katılan uzmanların da onayıyla "MORBUS BEHÇET (BEHÇET HASTALIĞI)" adı verildi (1947).

(Behçet H. Triasymptomae complex, veya syndrom yahut Morbus Behçet nesi? tesett edimler. Deri Hast Frengi Kl. Ars. 1942-9(53-54): 2663-2673)

Sark gıbanı yarasının uzantısı olarak meydana gelen ve adına ÖZEL ARAZ denilen bulguyu belirledi; bu bulgu, uluslararası tartışmalardan sonra "Behçet Semptomu" adıyla tıp tarihine geçti; Sark gıbanlarının diyatermi yoluyla tedavisi için ileri sürdüğü yöntem birçok ülkede kabul edildi.

(Behçet H. Halap veya Sark Gıbanlarının Diyatermi ile Tedavisi. Monografi, 22 sh., Orhanlıyev Matb., İstanbul, 1922)

İncin kurumunda palganlarda görülen ve incirin ösuyunun ciltte meydana getirdiği yanık ile kalıcı esmer lekeyi ilk defa tarif ederek "Ham İncir Dermatiti" ni dünyaya tanıttı. (Behçet H. İncir ağacı dermatitleri hakkında. Pr. Doktor 1932;1(5-6): 226-228)

Halk arasında "Arpa Kızzıp" adıyla bilinen ve mayalanmaya açılanmaya çalışılan "arpa uyuzu"nun Pediculoides ventricosus adlı asalakların ileri geldiğini gösterdi.

(Behçet H. Hodara M. Süreyya. Memleketimizde Arpa Uyuzunun Menşei Hakkında Etüdler. Monografi, 58 sh., İstanbul, 1927)

Ette olukların deride yüzeysel ekzemalara sebep olan bazı Actinomycetaceae familyasından mantar çeşitlerini ilk defa tanımladı. Bu bulguların Paris ve Peşpe'deki laboratuvarlara onaylanması üzerine, 1935'te Budapeşte'de toplanan Uluslararası Dermatoloji Kongresi Komitesi tarafından bir diploma ve plaket ile ödüllendirildi. (Behçet H. İki aktinomikoz vak'ası. İst. Ser 1926;5(9))

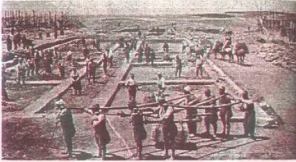
Resim 36. II. Kat Koridor, Hulusi Behçet'e ait bilgi panosu

YETİM, YAŞLI VE KİMSİZLERE AÇILAN KAPI DARÜLACEZE

Padişah II. Abdülhamid

İzmir'de bulunan Darülaceze'nin kuruluşu, Sultan Abdülhamid II'nin emriyle yapılmıştır. Sultan, İzmir'de bulunan Darülaceze'nin kuruluşu, Sultan Abdülhamid II'nin emriyle yapılmıştır. Sultan, İzmir'de bulunan Darülaceze'nin kuruluşu, Sultan Abdülhamid II'nin emriyle yapılmıştır.

II. Abdülhamid * kimsesiz çocuklar ile hasta ve sakatların dilencilerden kurtulmasını, yapabilecekleri bir iş ile geçimlerini sağlamanın, işe güce yarayanlarını bulup beslenmesini, çocukların da terbiye edilmesi için bir yer yaptırmasını" buyurdu. (30 Mart 1890)

Kağıthane'de Poligon'un üst tarafında bulunan yüksek ve havadar bölge seçildi ve Darülaceze yapımı için Baruthane arsası yanından 1000 m² yer alındı. Yapraklı Tersane-i Amire Serimman Vassilaki Yankı Bey görevlendirildi.

10 Kasım 1892 tarihinde temel atılıp inşaatı bağlandı. Resmi açılışı [16 Şubat 1312 (21 Ocak 1896)] tarihinde II. Abdülhamid'in doğum gününe denk getirildi.

Ekim 1895'de Fahri ebe Keyfiyet Hanım ilk sağlık görevlisi oldu. İlk tabipler Kolağas Ali Derviş Bey (ilk resmi başhekim (1896-1905)), Bahriye Hastanesi cerrahisi Binbaşı İsmail Hüseyin Bey, Kolağas Cemil Bey ve Dergisi Efendi idi.

İzrahane (süt çocuğu yuvası), yetimhane, sağlık birimleri; mekteb-i ibodai (ilkokul), dilis ve körler mektebi; imalatihaneler ve ibadethaneler (cami, kilise, havra) yapıldı. Rehabilitasyon faaliyetleri ve müzik eğitime başlandı. Tüm bunları devam ettirebilmek için Darülaceze yardım derneği (1941) ve vakfı (1991) kuruldu.

Çocuk Banyosu

Padişah sarı giyi yapı yapıları altında yatan poster

Hasta olan acazenin tedavisi için erkek ve kadınlara alt 21'er yataklı iki ayrı hastane, arsanın doğu ve güney köşelerinde inşa edildi.

Umur-ı Tıbbiye-i Mülkiye müdürü Salâhaddin Kahyaolu (1896-1899) Darülaceze'nin ilk müdürü olmuştur.

23 Nisan 1895'te ilk kadroda, bir başhekim, iki hekim, iki cerrah, iki eczacı ve üçü kadın, üçü de erkek olmak üzere altı hademe görevliydi.

14 Aralık 1914'te sağlık görevlilerine izrahane ve yetimhane dolusu, çocuk hastaların zımmı, gün hastalıkları ummanı ve diğer tabibleri ekledi.

Resim 37. II. Kat Karidor, Darülaceze bilgi panosu

TÜRKİYE'NİN İLK ÇOCUK HASTANESİ HAMİDİYE ETFAL HASTANE-İ ALİŞİ

İzmirli müderris

Şişli Balmumcu'da Çiftlik-i Hümayun'un (sarayın çitliği) arazisine yapılması kararlaştırılan hastane planında Berlin'deki Kaiser Friedrich Kinderkrankenhaus adlı çocuk hastanesi esas alındı ve planı Alman Franz Niebemann çizdi. 5 Haziran 1899'da 671 çocuğun sünnet edildiği düğünden sonra hasta kabulüne başlandı. Pavyon düzenindeki hastanede, bakteriyoloji ve kimya laboratuvarı, müayene dairesi, mutfak, çamaşhane ile etov ve kalorifer daresinin bulunduğu bir merkez bina vardı. Birinci pavyon deri hastalıkları ve frengiye, ikinci cerrahiye, üçüncüsü bulagı olmayan hastalıklara, dördüncüsü iç hastalıklara ayrıldı.

1900 Polikliniklere başvuran kadın sayısı fazla olunca, bunlardan yatılıp, tedavi edilmesi gerekenler için kadınlar dairesi açıldı. Aynı yıl, yaygın 1907'ye kadar süren, istatistik risalelerinin neşrine başlandı. 1902'de Harikiye pavyonu eklendi.

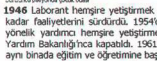
1908 II.Abdülhamid'in tahttan indirilmesinden sonra hastane hamisiz kaldı ve ihmalde uğradı. Hastane yönetimi 1. Ekim'de tamamen belediyeye bırakıldı.

1910-18 tarihlerinde Balkan Savaşı, Birinci Dünya Savaşı ve Mütareke yıllarında hem halin huzmesinde oldu, hem de cephehaneler gönderilen yaralı askerlerin tedavilerini üstlendi.

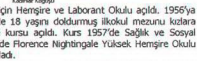
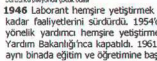
1923 Cumhuriyet döneminde Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na bağlanan hastanenin donanımı ve kadrosu geliştirildi, ihtisas verme faaliyeti başladı ve hastane bünyesinde yeni yardımcı okullar açıldığı gibi inşaat faaliyetlerinde de bulundu. Çocuk hastanesi olmasına rağmen büyük yastaki hastaların kabulüne başlanmak zorunda kaldı.

1924 Bünyesinde bir ebe okulu açıldı ve 25 öğrenci ile faaliyete geçti. 1926'da ilk mezunlarını verdi, devamlı artan öğrenci sayısı ile ülkenin ebe ihtiyacı 1957'ye kadar karşıladı.

1933 Üniversite inşaatında Haydarpaşa'daki Tıp Fakültesi İstanbul tarafına nakledildiğinde, Çocuk Hastalıkları Kliniği ile Çocuk Cerrahisi ve Ortopedi Kliniği eğitim ve öğretimine burada devam edildi.

II. Abdülhamid kızı Üviye Sultan'ın ölüm acısını unutmadan sekiz aylık kızı Hatice Sultan hastalanır. Dr. İbrahim Bey Hatice Sultan'a önceden konulan kuspelazı tansini doğruladı. Tedavi umudunun olmadığını, padişahın kızı sonucu hazırlanmasını söyledi. Hatice Sultan aynı gün öfleden sonra vefat etti. Padişah kızının anısını yaşatmak üzere bir hayır kurumu yaptırmayı düşündü. Osmanlı toprakları üzerinde henüz bir çocuk hastanesi bulunmadığından hasta çocukları en ileri tıp araştırmaları olan yarılanların tedavisi edecek bir çocuk hastanesi yaptırmaya karar verdi ve öneriyi getiren Dr. İbrahim Bey'i görevlendirdi.

1946 Laborant hemşire yetiştirmek için Hemşire ve Laborant Okulu açıldı. 1956'ya kadar faaliyetlerini sürdürdü. 1954'de 18 yaşını doldurmuş ilkökul mezunu kızlara yönelik yardımcı hemşire yetiştirme kursu açıldı. Kurs 1957'de Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na kapatıldı. 1961'de Florence Nightingale Yüsek. Hemşire Okulu aynı binada eğitim ve öğretimine başladı.

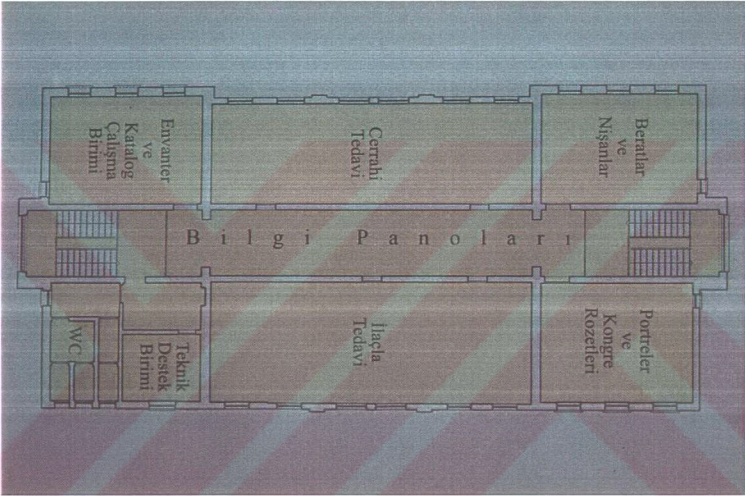
1961 Yeni cerrahi pavyonu eklendi. Bir yıl sonra Ana-Çocuk Sağlığı İstanbul Merkezi açıldı.

1968 Pavyonlar yıkıldı ve bugünkü binalar inşa edildi. İlk halinden günümüze sadece saat kulesi kalmıştır.

Bugün Sağlık Bakanlığı'na bağlı 1050 yataklı, tam teşekküllü bir hastane olup yirmi bir ihtisas dalında hizmet vermektedir.

Resim 38. II. Kat Karidor, Şişli Etfal Hastanesi bilgi panosu

3.2.19. II. Kat/ Cerrahi ve İlaçla Tedavi, Portreler ve Beratlar

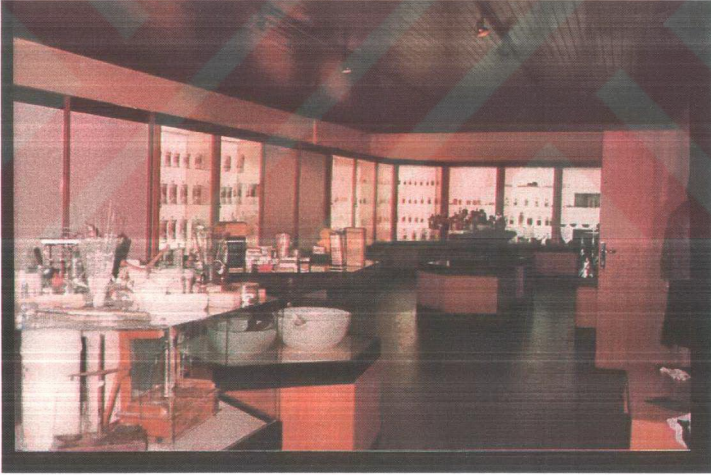

İki salon ve iki odanın bulunduğu II. Kat(üst), koleksiyon olarak Osmanlı Devleti'nin son dönemlerine ait örneklerin bulunduğu, tıp bilimine ait gelişimin kronolojik olarak ortaya konduğu, hekimlerin yaşamlarına ait eserlerin bulunduğu bölümleri içermektedir.

İlaçla tedavi ve cerrahi tedaviye ait objeler karşılıklı iki salona, hekimlere ait malzemeler ise arkadaki odalara yerleştirilmiştir.

3.2.20. İlaçla Tedavi

İlaçla tedavi salonu teşhire hazırlanırken ilaçla tedavinin başlangıcından günümüze kadar olan bölümü bir süreç olarak ele alınmıştır. İlaç yapım aşamaları aktardan imalathaneye ve ardından sanayileşmeye doğru sıralanmış, ilaç yapım aşamasında gerekli olan malzemeler mantıklı bir sıra halinde vitrinlere yerleştirilmiştir. Vitrin içindeki malzemelerin/ sürecin anlatıldığı bilgi panoları vitrinlerin arkasında bulunan ahşap paneller üzerine asılmıştır. Vitrinlerin bir kısmı duvar boyunca sıralanmış yatay vitrinler olup, dört rafa sahip olan yüksek vitrinler yerlerinde sabit, altıgen şeklinde ortada bulunan 4 vitrin ise serbes şekilde yerleştirilmişlerdir. Bilgi panolarının arasına minyatür bitki ve hekim odası resimleri konmuştur.

Resim 39. III Kat İlaçla Tedavi Salonu teşhire hazırlanırken

Resim 40. III Kat ,İlaçla Tedavi Salonu

Vitriner soldan sağa doğru şu şekilde sıralanmıştır;

Yüksek raflı vitrinler: havanlar, teraziler, likit ölçü kapları, huniler, ilaca şekil vermekte kullanılan kalıplar(fitil, hap),Çeşitli eczanelere ait kaşeler, serumlar/ ampuller, Eski Yıldız Sarayı Eczanesi'ne ait ilaç kapları, Hamidiye Etfal Hastanesi'ne ait ilaç kapları, Beykoz işi cam ilaç kapları/ Büyük Eczane'ye ait ilaç kapları, Eyüp Eczanesi'ne ait ilaç kapları, ışığa karşı korumalı koyu renkte ilaç kapları, mühürlü ilaç kapları, hekim ilaç el çantası, kozmetik ürünler.

Giriş solda yer alan yatay dikdörtgen vitrinler 3 adet: şifa tasları/ tılsımlı taşlar/ muskalar/nazarlıklar, bitkisel droglar, Selçuklu Dönemine ait minyatür hekim odası maketi.

Ortada bulunan altıgen vitrinler 4 adet: teraziler, havanlar, ahşap hekim çantası ve çeşitli ilaç şişeleri.

Salonda kısıtlı imkanlarla dikiş makinasından dönüştürülerek yapılmış ilaç karıştırma

makinası da bulunmaktadır.

Bilgi panoları soldaki yatay vitrinler üzerinden başlarak geleneksel tıba ait örneklerin verildiği⁴³, aktarların anlatıldığı, ilaç reklamlarının⁴⁴ ve ilaç yapım imalathanelerin, eczanelerin gösterildiği bilgilere sahiptir.

Etiketlemede mümkün olduğunca gruplama yoluna gidilmiş, özellikli olan objeler için ayrı etiketler yapılmıştır.

Yüksek vitrinlerde aydınlatma spot ışıkları ile yapılırken salon genel aydınlatma ile ısılandırılmıştır.

⁴³ Nil Sarı, Ramazan Tuğ, Ahmet Zeki İzgöer, Mehmet Yahya Okutan, Klasik Dönem İlaç Hazırlama Yöntemleri ve Terkipleri, İstanbul I: Form Reklam Hizmetleri, 2003, s.1,23,38.

⁴⁴ Prof. Dr.Nil Sarı, Uzm.Gülten Dinç, Eski Harfli Süreli Yayınlardaki Reklamlarda Türk Hazır İlaç Yapımcılığı (1910- 1928), İstanbul: Lito Matbaa,2000, ss. 26-27.

2.21. Portreler ve Kongre Rozetleri

Hekimlere ait yağlıboya resimlerin bulunduğu odada ortadaki 4 petek vitrine hekimlerin katıldıkları kongrelerde almış oldukları rozetler yerleştirilmiştir. Resimlerin büyük çoğunluğu Feyhaman Duran tarafından yapılmıştır. Haseki Sultana ait bir büst salonda bulunmaktadır.

Portrelerde resmedilen hekim ve diğer portreler şöyledir;

HEKİMBAŞI MUSTAFA BEHÇET EFENDİ (1774-1883)

Ressam: Feyhaman Duran(1955)

KAZIM İSMAİL GÜRKAN (1904-1972)

Ressam: Feyhaman Duran (1954)

SÜHEYL ÜNVER (1898-1986)

Ressam: Feyhaman Duran

ABDULKADİR NOYAN (1886- 1977)

Ressam: Ahmed Yakuboğlu

NİHAT REŞAT BERKAY (1881-1961)

Ressam: Feyhaman Duran

FERİDUN NAFİZ UZLUK (1902-1974)

Ressam: Feyhaman Duran(1966)

NACİ BENGİSU (1901-?)

Ressam: Feyhaman Duran (1956)

ÖMER TOSUN PAŞAN'IN KÜÇÜK KIZI

Ressam: Feyhaman Duran, Pastel, 1332 imzalı(veremden ölmüştür)

PRENSES ZİBA TUGAY

Esat Fuat Tugay'ın Eşi

Ressam: Feyhaman Duran, Pastel (veremden ölmüştür)

AKİL MUHTAR ÖZDEN (1877- 1949)

Ressam: Feyhaman Duran(1916)

BURHANEDDİN TOKER

ABDÜLHAK HAMİD

OSMAN ENGİN

YAHYA KEMAL

Resim 41. III Kat ,Portreler ve Kongre Rozetleri Salonu

Resim 42. Feyhaman Duran atölyesinde, sağdan 2. Süheyl Ünver

Resim 43. Feyhaman Duran atölyesinde, koltukta oturan Akil Muhtar Özden, ayakta soldan 1. Süheyl Ünver

3.2.22. Beratler ve Nişanlar

Resim 44. Beratlar ve Nişanlar Salonu

Beratlar, Osmanlı Devleti döneminde başarılı olmuş, yararlılık göstermiş hekimlere verilen nişan ve ödüller ile terfilerin yazılı olduğu resmi belgelerdir. Üzerinde padişah tuğrası bulunur. Etiket bilgileri verilirken kime, neden ve kim tarafından hangi ödülle onurlandırıldığı yazılmıştır.

“SULTAN MEHMED REŞAT TUĞRALI BERAT

20 Zilkade 1334 [18 Eylül 1916]

Tıp Fakültesi'nde Teşrîh-i Maraz Muâvini Yüzbaşı

Mehmed Saim Efendi'nin ehliyet ve güzel

hizmetinden ötürü rütbesinin Binbaşılığa terfii

SULTAN MEHMED REŞAT TUĞRALI BERAT

21 Rebûlevvel 1333 [6 Şubat 1915]

Gülhane Tabâbet-i Askeriye Tatbikat Mektep ve

Seririyâtı'nda Tabip Kıdemli Yzbş. Niyazi İsmet

Efendi'nin Osmanlı Donanma Cemiyeti'ne yardımları

sebebiyle Nikel Madalya ile taltif edilmesi

SULTAN MEHMED REŞAT TUĞRALI BERAT

17 Zilhicce 1333 [26 Ekim 1915]

Telkikhâne-i Osmanî Müdür Muavini Dr. Şerafeddin Bey'e

üstün hizmetleri için 4. rütbeden Mecidi Nişanı verilmesi hakkında”⁴⁵

Ortadaki 4 petek vitrinde ise verilen nişanlar, hekimlere ait mühürler ve madalyonlar bulunmaktadır.

⁴⁵ Etiket örnekleri. Tarihlerin hicri ve Rumi takvimden miladi takvime çevrilme işlemimi Başbakanlık Arşivi görevlileri Ahmet Zeki İzgöer ile Ramazan Tuğ yapmışlardır.

3.2.23. Cerrahi Tedavi

Salon teşhire hazırlanırken kronolojik sıra takip edilmiş, objeler yatay vitrinler(17 adet) içine yerleştirilmiş, virin arkasında bulunan panellere bilgi panoları (15 adet)aynı mantıkla yerleştirilmiştir. Aralıklarla hasta muayene sahnelerinin ve hastane içi görüntülerinin bulunduğu fotoğraflar (10 Adet) panellere asılmış, iki muayene koltuğu ile bir adet oturan kişinin ağırlığını gösteren koltuk teşhire katılmıştır.

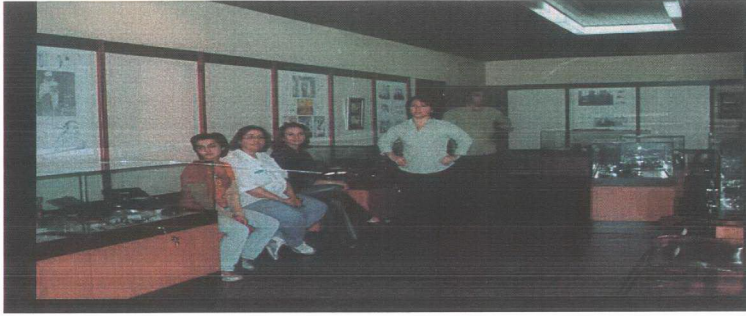
Vitrinler içerikleri sağdan sola doğru sırası ile şöyledir;

Antik döneme ait cerrahi aletler⁴⁶/hacamat şişeleri/Ustunç takımı(askeri cerrahi takım bezden kılıf içinde bulunur), berber malzemeleri/ sünnet ve dişçi aletleri, iğneler/ iğne kaynatma kapları, doğum aletleri, ayırıcı aletler, beyin cerrahisinde kullanılan matkaplar, ortapedi aletleri, aspiratör/ akciğer cerrahi tedavi takımı(pnömotoraks aletler), mide ameliyatı aletleri, hijyen gereçleri, dikiş aletleri, endoskopi aletleri, üroloji aletleri,

Kulak burun boğaz takımları, göz aletleri ve anestezi aletleri.

Resim 44. Cerrahi Salon teşhire hazırlanırken

⁴⁶ İlter Uzel, "Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı Tıp Tarihi Müzesinde Bulunan Bir Antik Cerrahi Takımı" Yeni Tıp tarihi araştırmaları S. 1,İstanbul: 1995, s.133-139,

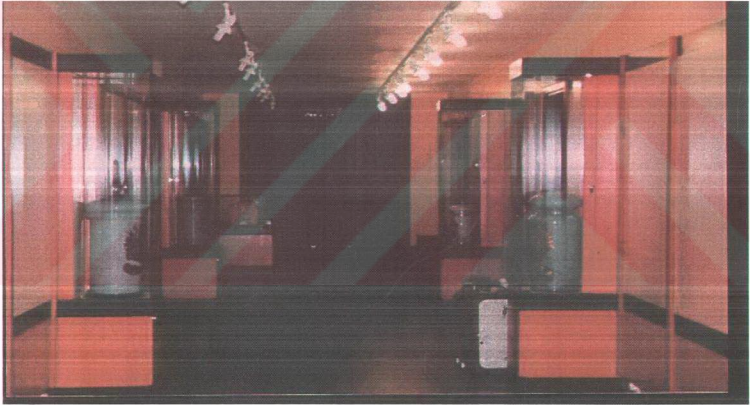

Resim 45. Cerrahi Salon

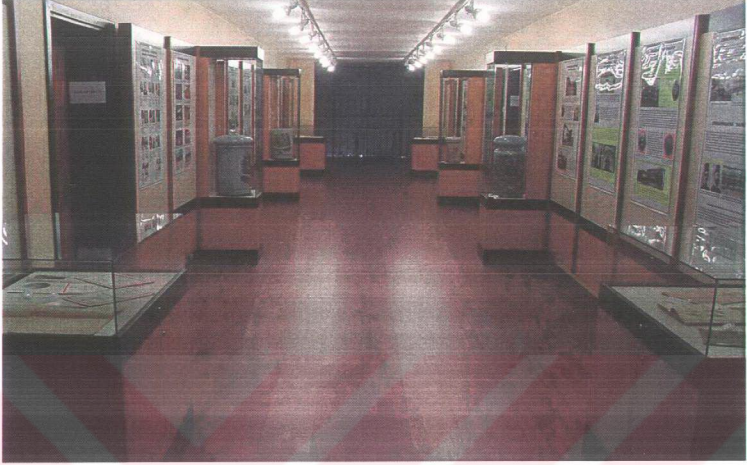
3.2.24. Koridor, Bilgi Panoları

Merdivenden çıkıldığında solda Kızılay'a ait bir ilk yardım sandığı ile duvara asılmış 6 Hilal-i Ahmer Cemiyeti'ne ait fotoğraflar bulunmaktadır. Buradaki fotoğraflarda arasında Hint Hilal-i Ahmer Cemiyeti'ni gösteren iki fotoğraf bulunmaktadır.

Koridorun her iki duvarına monte edilmiş panel üzerinde Prof. Dr. Ayten Altıntaş'ın hazırladığı Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nin tarihini anlatan posterler yerleştirilmiştir. 4 adet yatay vitrin içinde eski türkçe süreli yayın örnekleri ile 4 dikey vitrin içinde Darülacez'ye ait ecza kapları bulunmaktadır. Kordor sounda bulunan merdiven boşluğunda ise hasta muayene masaları yerleştirilmiştir.

Resim 46. III. Kat Koridor posterler yerleştirilmeden önce

Resim 47. III. Kat Koridor, Cerrahpaşa Tarihi'ni anlatan posterler

2.3.3. Araştırma Mekanları

Karşılıklı tasarlanan araştırma mekanları giriş katında koridorun sonunda bulunmaktadır. Araştırmacı arşivden aldığı belgeleri zaman kaybetmeden karşı odada bulunan çalışma masası üzerinde inceleyebilecek, aynı zamanda arşivden çıkan belgenin ortamdaki fazla uzaklaşmadan kontrol altında tutulabilmesi sağlanacaktır. Arşiv giriş katında bulunmasının bir diğer nedeni ise olası yangın ve afet durumlarında belgelerin çabucak kurtarılmasını sağlamaktır.

Arşiv teşhir dışında bırakılmıştır. Arşiv uzmanının yönetiminde kayıt sistemi ile açılıp kapanması uygun görülmüştür.

3.3.1. Arşiv Çalışma Odası

Arşivin karşısında solda bulunan odadır. Büyük bir çalışma masası ile masa etrafında sıralanan 6 camekanlı dolaptan oluşur. Dolapların içinde çeşitli çini örnekleri, tezhip sanatına ait örnekler ile eski türkçe kitaplar bulunmaktadır.

Resim 48. Arşiv Çalışma Odası

3.3.2 Arşiv

Giriş katı koridor sonunda solda bulunmaktadır. Direksiyonlu hareket edebilen metal ısıya karşı dayanıklı 6 dolaptan oluşur. İki kartoteks doladı ile duvarlarında çeşitli padişah portreleri ile tezhip örnekleri mevcuttur. Arşiv envanteri henüz yapılamamıştır.

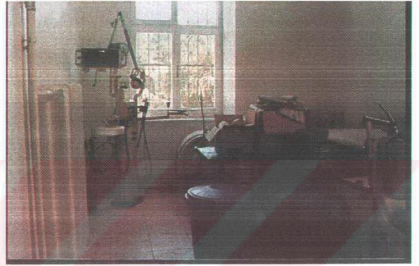
3.4. Depolar

Müzenin ikinci kuruluş aşamasında bodrum katın depo olması tasarlanmış ancak 2005 Mayıs ayına kadar gerekli olan tadilat çalışması yapılamadığından her katta bir oda depo olarak ayrılmıştır. Tadilat hâlihazırda devam etmektedir. Aslında farklı görevler için tasarlanan bu odalar bodrum katın tadilatı bitene kadar kullanılacaktır.

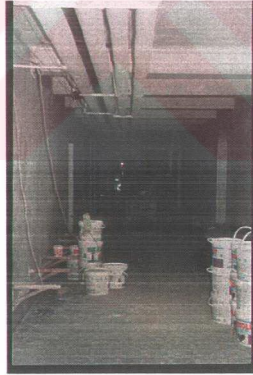
Geçici depo odaları şunlardır;

Giriş katında sekreteryaya için ayrılan oda, ikinci katta bakım ve onarım birimleri, üst katta ise teknik destek birimidir. Objeler, henüz tam olarak tasnif edilmemiş olup yeterli saklama koşulunda sağlanamamıştır.

Bununla birlikte teşhir dolap ve vitrinlerinin altı da birer küçük depoya dönüşmüştür.

Resim 49 a ve b. Depolardan görünüm

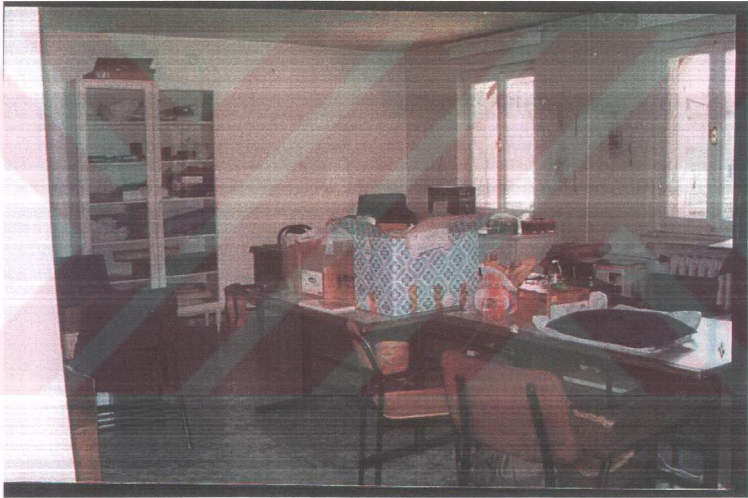

Resim 50 a ve

b. Bodrum Kat tadilat çalışmaları

4.Envanter

2003 yılı ortalarında müze yeni binasına taşınırken envanter çalışması yapılmaya başlanmış ancak sergi hazırlık çalışmaları hız kazandığı için devamı getirilememiştir.Sergilemek üzere objeler seçilirken odalarda bulunan objelerin listeleri yapılmış ve bilgisayara girilmiştir. Ancak bu bilgiler oldukça kısıtlıdır.

Resim 51.Envanter ve Katalog Çalışma Birimi II. Kat

Müze teşhire hazırlanırken envanter ve katalog çalışma odası kullanılmıştır.

Aşağıda verilen birinci örnek 2003'te başlatılan envanter çalışmasına aittir. İkinci örnek ise teşhir için seçilen ve çerçeye alınan fotoğrafları içerir. Fotoğraf envanteri 2004 yılı ortalarında yapılmıştır.

CERRAHPAŞA TIP FAKÜLTESİ DEONTOLOJİ ANABİLİM DALI MÜZE

BİLGİ GİRİŞ FORMU

ENVANTER NO : 2/1, Dolap 2/2

ANABİLİM DALI : Farmakoloji

OBJE ADI : Uskof Cihazı (Nabız Kaydedici)

OBJE DURUMU :

GELİŞ TARİHİ

GELİŞ ŞEKLİ :

DÖNEMİ : 1925

ENİ :

BOYU :

YÜKSEKLİĞİ :

ÇAPI :

BAĞIŞLAYAN KİŞİ:

RENK :

KULLANILAN MALZEME :

ÖZELLİĞİ : Prof. Dr. Akil Muhtar zamanında kullanılmıştır. İnsanlarda muhtelif arter ve ven bölgelerinde nabızın kaydedilmesi için kullanılan bir alettir. Bu alet, Akil Muhtar'ın digital preparatlarının insan üzerinde 2 saat içinde etkili olduğunu ispat ettiği alettir.

FOTOĞRAFLARIN ENVANTERİ

Açıklama:

Fo : Fotoğrafın kısaltılmışı, fotoğrafın bir anlamda kodu.

03 : 2003'e ait olduğunu, envantere 2003te girdiğini gösteriyor.

Fo/03/1 : Fotoğraf, 2003, 1 nolu fotoğrafı anlatıyor. Sıralama 1,2,3... şeklinde devam edecek varsa

envanter nosu parantez içinde gösterilecek.

Fotoğraf Envanter Listesi

Fo/03/1 - (92)	6 Şubat 1920 Kongre Paris Tıp Fakültesi, Duputren Müzesi kapısı önünde çekilmiş resim, Dr. Rıza resimde gösterilmiş.
Fo/03/2 - (61)	Hôpital Saint-Louis, Service de Monsieur Milian, Paris, 15 Novembre 1928
Fo/03/3 - (113)	Dr. Bobinski'nin konferansı Pitié Hastanesi. Paris, 21 Mayıs 1921
Fo/03/4a	Service Du Docteur Milian, Hôpital Saint-Louis Paris, 27 Novembre 1926 (Bu resmin iki kopyası mevcut)
Fo/03/4b	4a'nın kopyası
Fo/03/5	25 Haziran 1926. Cildiye ve Zühreviye Kuralları Paris Saint Louis Hastanesi, Cildiyci Tevfik'in ismi resmin listesinde yazılmış.
Fo/03/6	Prof. Widal Servisi Paris. Duputren kapısı önünde çekilmiş. Arkasında, el yazısı ile yazılmış doktor isimleri var.
Fo/03/7	1920 Paris, Dr. Belin yanında, resmin arkasında el yazısı ile yazılmış isimler ve yazılar var.
Fo/03/8	4 Kasım 1920, Dr. Belin'in Kliniği, Dr. Rıza görüldüyor. Alt ve üst bölümlerde el yazısı ile isimler yazılmış.
Fo/03/9 - (120)	Milli Kongre? 7. Ziya Nuri paşa. 8. Abdulkadir Paşa. 9. Arif İsmet Bey. 5. Hüsamettin Karol. 10. Nazım Şarman, 11. Hilmi İsmail Koşar
Fo/03/10 - (95)	Faculté de Médecine, Paris. Anatomie, 1913-1914 Resmin arkasında, Dr. Rıza İsfala'nın imzası ve bazı yazıları var.
Fo/03/11 - (271)	Tevfik Bey'in ofisi?
Fo/03/12 - (132)	1. Dr. Hafız Cemal. 2. Dr. Kadioğlu, 3. Muzaffer, 6. Dr. Kazım İsmail, 8. Dr. Ahmet Salim. 10. Prof. Selahattin Mehmet. 12. Dr. Hakkı Şinasi Paşa. 15. Dr. Refik Saydam. 17. Fahrettin Kazım. 20. Dr. Nurettin. 21. Dr. Hulki. 22. Dr. Nurettin Onur. 33. Dr. Reşat. 35. Eczacı ... Sarı, 37. Dr. Müstak. 42. Dr. Lütfü Kırdar. 44. Dr. Rıdvan. 48. Dr. Zeki Cemal. 51. Dr. Talat Çamlı. 56. Dr. Cemil Paşa. 58. Op. Dr. Murat İbrahim. 76. Dr. Refik Münir. 80. Dr. A.Şükrü Ahmet. 81. Dr. Şükrü Hazım. 82. Dr. Fethi Erden. 86. İzm. Hast. Bontab. Nisaiye Müt. 126. Prof. Şevki Bey. 110.

5. Eğitim ve Tanıtım

2003-2004 müze taşınma ve kuruluş sürecinde herhangi bir eğitim çalışması yapılamamıştır. Ancak Deontoloji ve Tıp Tarihi bölüm yüksek lisans ve doktora öğrencileri için müzede çalışmak Türk tıp tarihini dokunarak, görerek ve bir anlamda yaşayarak öğrenme fırsatını tanımıştır. Bu anlamda kısıtlı olsa müze eğitim etkinliğini yerine getirmiş denebilir.

Aynı gerekçeler ile müze için planlı bir tanıtım çalışması yapılamamış. 2004 yılı içinde tanıtım olarak gerçekleşen üç faaliyet olmuştur. Bunlar; TRT 2’de Günün Akışı adlı programda(2004) ve Ulusal Kanal’da müzenin çekimi ardından Prof. Dr. Nil Sarı ile yapılan röportajlar, Hyphen Dergisi Nisan 2004 Nil Sarı ve Doç. Dr.Fethiye Erbay ’ın iki sayfalık röportajlarıdır.

Resim 52. Prof. Dr. Nil Sarı ve Doç Dr. Fethiye Erbay'ın Nisan 2005 Hyphen röportajı

6. Finansal Kaynaklar

Müze, üniversite döner sermayesi ve vakfından devamlı bir gelir alamamaktadır. Aşağıda 1984 yılı bağışlarına ait bir örnek yer almaktadır. Müze ikinci kuruluş aşamasında bağış veya sponsorluk almamıştır.

ARİH	KİŞİ/KURUM	BAĞIŞIN CİNSİ	ADEDİ	DİĞER BİLGİLER
5.06.1984	Fen-İş Alüminyum Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Nakit	25.000 TL	
5.06.1984	Yıltex Mensucat Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Nakit	25.000 TL	
3.06.1984	Kale Porselen Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Nakit	100.000 TL	
3.06.1984	Ercan Holding A.Ş.	Nakit	50.000 TL	
3.06.1984	Ç.B.S. Holding Boya Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Nakit	200.000 TL	
3.06.1984	Soytaş Sosyal Yatırım Organizasyon ve Ticaret A.Ş.	Nakit	100.000 TL	
7.06.1984	Ercanlar Otomotiv Ticaret A.Ş.	Nakit	50.000 TL	
1.08.1984	Dinçel Laboratuvarı Ltd. Şirketi	Nakit	10.000 TL	

Tablo1. 1984 yılı Cerrahpaşa Tıp Tarihi Müzesine bağışta bulunanlar

7. Bütçe

Müze bütçesinde 2003-2004 tarihleri arasında müze için yapılan harcamalar yer almaktadır. Yapılan en büyük harcama restorasyona aittir. Giderler Cerrahpaşa Vakfı, Döner Sermaye Başkanlığı ve Türk Tıp Tarihi Vakfı'na karşılanmıştır. Müzede çalışan öğretim elemanları ve öğrenciler herhangi bir ücret almamışlardır.

ONARIM

	Birim		Birim Fiyatı	Tutar	Toplam
Masa Altında Raf Yapımı	5	ad	40.000.000 TRL		200.000.000 TRL
T.Rulo (Karartma Perde)	132	m2	23.000.000 TRL		3.036.000.000 TRL
Silikon Çubuk					1.750.000 TRL
Tesa 19x20 4957 Bant	1	ad	15.045.000 TRL		15.045.000 TRL
Silindir Kiliç	3	ad	10.000.000 TRL	30.000.000 TRL	30.400.000 TRL
Kilit					66.670.000 TRL
Beyaz Doplap Cilası ve Yapımı	5	ad			
Koltuk Cilası ve Yapımı	1	ad			
					1.156.400.000 TRL
1511 Mat Sentetik Boya	3	teneke			
Yarımat Sentetik boya	2	teneke			
İp Rulo	2	ad			
Ekstra Boya Fıçası No:4	4	ad			
Boyal Naylonu	20	m2			
Ars	1	ad			
Cinc tutkal 11/2	1	ad			
					244.820.000 TRL
Yarımat Sentetik Boya	15	lt	3 tn		
Mat Sentetik Boya	15	lt	3 tn		
Lüks Sentetik Boya	0,75	lt	6 ad		
Ekstra Boya Fıçası No:3	6	ad			

Saten Rulo	40	ad			
Mat Sentetik Boya	2,5	lt			
					355.180.000 TRL

Altlı Üstlü Dolap, Cılas, Camları	4	ad			
Antika Dolap Onarımı	1	ad			
Kitaplık Tamiri ve Cılası	2	ad			
Çekmeceli Dolap Tamiri ve Cılası	2	ad			
					3.888.220.000 TRL

Dolgu Vernik	2	ad	46.800.000 TRL	93.600.000 TRL	
Mat Vernik	3	ad	62.000.000 TRL	186.000.000 TRL	
Ceviz Vernik	1	ad	39.800.000 TRL	39.800.000 TRL	
Selülik Dolgu Vernik	2	ad	36.800.000 TRL	73.600.000 TRL	
İpek Mat Verinik	2	ad	56.500.000 TRL	113.000.000 TRL	
Selülik Tiner	7	ad	18.500.000 TRL	129.500.000 TRL	
					750.000.800 TRL

Muhtelif Boya, Eldiven ve Çivi					85.000.000 TRL
--------------------------------	--	--	--	--	----------------

Röleve, Rekonstrüksiyon, Restorasyon					47.000.000.000 TRL
--------------------------------------	--	--	--	--	--------------------

Çimento	500	tb	3.400.000 TRL	1.700.000.000 TRL	
Kireç	250	tb	1.750.000 TRL	437.500.000 TRL	
135 Tuğla	5000	ad	110.000 TRL	550.000.000 TRL	
8,5 Tuğla	5000	ad	100.000 TRL	500.000.000 TRL	
100x300 PVC Boru	240	ad	16.407.000 TRL	3.937.680.000 TRL	
100x300 PVC Boru	1	ad	10.939.000 TRL	10.939.000 TRL	
					4.238.804.260 TRL

Kitaplık Bakımı ve Cılası	1	ad			
Beyaz Renkte Vitrin Onarım	2	ad			
Büyük Dolap Tamirati ve Cılas	2	ad			
					2.531.100.000 TRL

Muhtelif Ölçülerde Dolaplar, Masalar, Sandalyeler ve vitrinler cilalamaları ve tamiri					4.686.260.000 TRL
---	--	--	--	--	-------------------

Karo Üzerinde Ziftli Marley Sökülmesi ve pladya motoru ile, silimi, cilalanması	230	m2			1.888.000.000 TRL
---	-----	----	--	--	-------------------

Nalburuiye					6.500.000 TRL
------------	--	--	--	--	---------------

Genel TOPLAM 70.173.650.060 TRL

Tablo 2. Onarıma ait gider kalemleri

SERGİLEME

	Birim	Birim Fiyatı	Tutar	Toplam
Çini Tabak Teşhir Rafı	6	ad	37.000.000 TRL	222.000.000 TRL
				497.960.000 TRL

Tıp Kültürü Birimi Brafini	1500	ad		590.000.000 TRL
----------------------------	------	----	--	-----------------

(90x100 cm) yap Folyoya Baskı Mat Laminasyonlu 3mm Foren	8	ad	42.372.881 TRL	338.983.048 TRL
(80x90 cm)	18	ad	33.818.306 TRL	608.729.508 TRL
				1.120.000.016 TRL

(90x100 cm) yap Folyoya Baskı Mat Laminasyonlu 3mm Foren	11	ad	42.372.881 TRL	466.101.691 TRL
(80x90 cm)	9	ad	33.818.306 TRL	304.364.754 TRL
				910.000.000 TRL

Protik Örtü	3	ad	2.000.000 TRL	6.000.000 TRL
Vida Dübel	100	ad	130.000 TRL	13.000.000 TRL
Büyük Tornavida	1	ad	4.000.000 TRL	4.000.000 TRL
				24.000.000 TRL

200x100x60 Kapalı Capoe D.	2	ad	285.000.000 TRL	570.000.000 TRL
200x100x60 Kapaksız Capoe D.	8	ad	250.000.000 TRL	2.000.000.000 TRL
Yarım Sabit Capoe	2	ad	100.000.000 TRL	200.000.000 TRL
İkili Hareketli Capoe Araba	5	ad	290.000.000 TRL	1.450.000.000 TRL

İkili Yarım Capoe Araba	1	ad	110.000.000 TRL	110.000.000 TRL	
					4.472.200.000 TRL

Dr. Burhanettin Toker'in Portresi Çerçevesi					400.000.000 TRL
---	--	--	--	--	-----------------

(50x35) Mat Camlı Çerçeve	33	ad		350.460.000 TRL	
(50x40) Metal Camlı Çerçeve	40	ad		330.400.000 TRL	
Muhtelif Ebatta Çerçeve	11	ad	6.000.000 TRL	66.000.000 TRL	
					77.880.000 TRL

Komple Çerçeve	40	ad			590.000.000 TRL
Muhtelif Ebatta Resim Çerçeve	8	ad			70.800.000 TRL

Muhtelif Ebatlarda Camlı Çerçeve	30	ad	10.000.000 TRL	300.000.000 TRL	
					354.000.000 TRL

Camlı Çerçeve	37	ad	10.000.000 TRL		370.000.000 TRL
(50x40) Camlı Çerçeve	30	ad			354.000.000 TRL

Muhtelif Ebatlarda Plexiglass					1.352.560.000 TRL
-------------------------------	--	--	--	--	-------------------

Ray	18,97	m	3.300.000 TRL	62.601.000 TRL	
1,5 mm Pano Tiji	35	ad	2.100.000 TRL	73.500.000 TRL	
Asansör	50	ad	2.200.000 TRL	110.000.000 TRL	
					290.399.180 TRL

1 mm Pano Tiji	60	ad	1.160.000 TRL	69.600.000 TRL	
Asansör	20	ad	2.400.000 TRL	48.000.000 TRL	
					430.464.000 TRL

1,5 mm Tiji	45	ad	2.400.000 TRL	108.000.000 TRL	
					130.272.000 TRL

Ray	18,77	m	3.300.000 TRL	61.941.000 TRL	
4,5 mm Pano Tiji	35	ad	2.100.000 TRL	73.500.000 TRL	
Asansör	50	ad	2.200.000 TRL	110.000.000 TRL	
					289.620.380 TRL

Dört Renkli Poster					1.050.000.000 TRL
--------------------	--	--	--	--	-------------------

140 cm Tiji	27	ad	1.960.000 TRL	52.920.000 TRL	
Asansör	27	ad	2.200.000 TRL	59.400.000 TRL	
					130.624.000 TRL

Ray	23	m	3.700.000 TRL	85.100.000 TRL	
					10.377.982 TRL

Ray	18,53	m	3.300.000 TRL	61.149.000 TRL	
1,5 mm Pano Tiji	35	ad	2.100.000 TRL	73.500.000 TRL	
Asansör	50	ad	2.200.000 TRL	110.000.000 TRL	
					288.685.820 TRL

140 cm Tiji	35	ad	1.960.000 TRL	68.600.000 TRL	
Asansör	80	ad	2.200.000 TRL	176.000.000 TRL	
					300.192.000 TRL

Dia Klasörü	1	ad			
Plawo 200'lük Çerçeve	1	ad			
Hermo Panet	2	ad			
					70.400.000 TRL

Genel TOPLAM 14.174.435.378 TRL

Tablo3. sergilemeye ait gider kalemleri

KIRTASIYE

	Birim	Birim Fiyatı	Tutar	Toplam
Kırtasiye				258.050.000 TRL
Fotograf Baskı				230.000.000 TRL
Renkli Poster, Renkli Çıktı, CD				200.000.000 TRL

Genel TOPLAM 688.050.000 TRL

Tablo 4. Kırtasiyeye ait gider kalemleri

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

III. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ CERRAHPAŞA TIP FAKÜLTESİ TIP TARİHİ MÜZESİNİN ÇAĞDAŞ MÜZECİLİK AÇISINDAN FONKSİYON KAZANDIRILMASINA YÖNELİK ÖNERİLER

1. Çağdaş Müzecilik Fonksiyonun Kazandırılması:

Müzenin eğitim faaliyetleri, toplantı, multivizyon gösteriler, video kayıtlarının gösterilmesi, tiyatro, restoran, hediyelik eşya stantı, cafe vb. çağdaş müzecilik gereksinimi olan etkinlikleri yapabilmesi için müze binasına yakın ek bir binaya ihtiyacı vardır. Müzenin şu anda bulunduğu bina koleksiyonun sergilenmesi için kullanılmaktadır. Oluşturulacak yeni mekanın müzeye bitişik ya da yakın olması gereklidir. Halihazırda müze binasına bitişik olan Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Bilgi İşlem Bölümü bu amaçla müzeye katılabilir, böylece bir müze kompleksi gerçekleştirilebilir.

2. Koleksiyon Politikasının Oluşturulması:

Müze koleksiyonunun başlangıçtaki hedefi hızla kaybolan Türk tıbbına ait tarihi kaynakların yokolmasını önlemek ve onları korumaktır. Bir başka deyişle kurtarabileceği kadarını kurtarmak müzenin kurucusu olan Nil San'ının önceliğini oluşturmuştu. Bu doğrultuda koleksiyon toplanmaya başladığında seçici olmak , koleksiyonun sınırlarını belirlemek ve bir politika çerçevesinde hareket etmek mümkün olmamıştır. Toplanan parçaların sağlıklı kaydının olmamasıda koleksiyonun eksiklerini görmek, tamamlanması gereken parçaların neler olduğu konusunda yardımcı olmamıştır. Toplanan eserlerin pek

çoğunun bağış olması bir başka sorundur. İstenen parçaların satın alma yoluyla koleksiyona katılabilmesi için finansal kaynak bulmakta oldukça güçlük yaşanmıştır.⁴⁷

Tüm bu sorunlar gözönüne alındığında müze koleksiyon politikasını oluşturabilmek için öncelikle koleksiyonun tam ve sağlıklı envanterinin çıkarılması, elde edilen verilerle bundan sonra yeni gelen eserin koleksiyona uygunluğunun tartışılması gereklidir.

Müze koleksiyonuna bakıldığında geç Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk dönemine ait olduğunu görülür. Türk tıbbına ait tarihi belgeler toplanmıştır.

Bu doğrultuda öneri olarak sunabileceğimiz koleksiyon politikası şu şekildedir;

Türk tıbbına ait Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi tarihi belge ve eserleri bağış, satın alma ve hibe yoluyla toplamak, kayıt altına almak, korumak, sergileme ile kamu ve araştırmacıların hizmetine sunmaktır.

Politika resmi olarak yazılı hale getirilmeli, koleksiyonun gelişmesine katkısı olabilecek kişi ve kuruluşlara duyurulmalıdır.

⁴⁷ Nil Sarı, "Cerrahpaşa Tıp Müzesi'nin Kuruluşu", 7. Müzecilik Semineri Bildirileri, 20-22 Ekim 2004. İstanbul: Askeri Müze ve Kültür Sitesi

3. Koruma:

3.1 Koruma Yöntemlerinin Belirlenmesi:

Koruma yöntemleri belirlenmeden önce koleksiyonda varolan objelerin malzeme özelliklerinin sınıflanması gereklidir.

Müze koleksiyonunda bulunan objelerin özellikleri şöyledir;

Cam ,porselen, toprak objeler(ilaç şişeleri, havanlar, ölçü ve karıştırma kapları vb.)

Metal objeler(cerrahi aletler, laboratuvar malzemeleri,tıbbi cihazlar)

Metal ve camdan oluşan objeler (tıbbi cihazlar)

Ahşap objeler(ilaç kutuları, doktor çantaları vb.)

Kağıt ürünleri(beratlar, kitap ve el yazmaları,gazeteler vb.)

Tablolar

Deri objeler(ciltler, kitap kapakları)

Çiniler

Bu tür eserlerin bozulmalarına neden olacak faktörler ise nem, ısı, ışık,kirlilik,küf ve böceklenmedir. Nem, organik eserlerde nem oranı hücre yapısındaki suyu kaybedeceği kadar düşerse kuruma, çatlama ve mekanik gerilimlerle kırılganlık ve ayrışmalar oluşmakta, nem oranı %65-70'in üstüne çıkarsa küflenmenin yanısıra kendi yapısındaki veya havadaki kirlilik yaratan maddelerle kimyasal tepkime oluşturmaktadır.Müze mekanlarında bağıl nemin %50-55oranlarında ve artı eksi %5'lik bir dalgalanmaya sahip olması gerekmektedir.Organik ürünlerde küflenme tehlikesi nedeni ile %65, kurumaya karşı %45 'tir.⁴⁸

⁴⁸ Feza Can, "Bozulma Nedenleri ve Önlemler", Yeniden Müzeciliği Düşünmek, Derleyen Tomur Atagök,

Isı, müze ortamında ani dalgalanmalar göstermemelidir. Isı ile birlikte havanın taşıyabileceği bağıl nem oranında değiştiğinden nemde görülen sorunlarla karşılaşılır. Sıcaklık 18-20 C'de tutulmalıdır. Karışık malzemelerde kuru sıcaklıklar ayrılmaları ve parçalanmalara neden olabilir.

Işık; Uluslararası Müzecilik Komisyonu(ICOM)'nun belirlediği kriterlere göre ışığın yıpratıcı etkilerini azaltmak için aydınlık düzeyi üst sınırı şöyledir;

Metal, taş, cam, seramik, değerli taşlar, emaye :300-500 lm/m²

Tempera ve yağlıboya, ölmemiş(doğal)deri, boynuz,

kemik, fildişi,ahşap, vernik, fresk :150-180 lm/m²

Giyisiler, suluboyalar, örme duvar kilimi, halı, minyatür,

Ahşap mbilya, pullar, ölmüş deriler,doğa bilim örnekleri: 50 lm/m²

Renkli minyatür, el yazmaları ve ortaçağ resim kitapları: 30lm/m²⁴⁹

Kirlilik ve böceklenme; yüzeyde biriken kir tabakası zararlı canlıların üremesini hızlandırır. Özellikle kağıt ürünlerde mantarlaşmaya neden olur. Metalik yüzeylerde yüzey bozulmaları görülür. Tablolarda çatlamalar oluşur.

Eserlerin sağlığını korumak için periyodik bakıların ve kontrollerin yapılması gereklidir. Zamanında soruna müdahale etmek eserlerin ömrünü uzatacaktır. Butür denetimlerin uzmanlarca yapılması sorunun doğru tespit edilmesine ve doğru yolla çözülmesine olanak sağlayacaktır. Müzenin korumaya yönelik herhangi bir kadrosu mevcut olmadığı için bu görev üniversitenin restorasyon kürsüsü tarafından periyodik kontrollerle yerine getirilebilir. Restorasyon kürsüsü içindeki öğrenciler içinde bir uygulama alanı sağlanmış olur.Vitrin içinde oluşabilecek deprem riskine karşı objeler sabitlenmeli, birbirinin üzerine düşerek kırılma ihtimali ortadan kaldırılmaya çalışılmalıdır.

50

İstanbul: YTÜ Basım Yayın Merkezi, 1999.s.103.

⁴⁹ Hülya Sirel, "Müze Eşyasının Korunması ve Sergilenmesi ile Aydınlatma İlişkisi", a.g.e.,s.116.

3.2. Deponun Düzenlenmesi

Sağlıklı bir depo sistemi kurabilmek için öncelikle deponun fiziki şartlarının sağlanması gereklidir. Isı, ışık ve nem kontrolleri yapıldıktan sonra objelerin özelliklerine uygun saklama ünitelerinin yapılması, bunların depreme ve yangına karşı korunaklı olması, hava sirkülasyonunun kesmeyecek şekilde yerleştirilmesi gereklidir. Saklama üniteleri, dolap/raf/kasa vb hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde yerden belli yükseklikte ve tavandan belli bir alçaklıkta konumlanmalıdır.

Küçük, kırılğan, dayanıksız objeler çevreleri sarsıntıdan etkilenmeyecek şekilde desteklenmelidir. Kitap, gazete, yazma eserler ışığa,neme çok hassas olduklarından aydınlatılması azaltılmış, iklimleme cihazı ile nem ve ısı kontrol altında tutulabilen odalarda saklanmalıdır. Gerçekte tüm depolarda iklimleme cihazının olması, belli aralılarla nem ölçümlerinin yapılması gereklidir.

Depo için ayrı bir defter tutulması depodan onarım, bakım, teşhir için çıkan eserlerin kontrolünü sağlamak açısından önemlidir. Eserlerin ne zaman, niçin alındığı, nereye nakledildiğine dair kaydın olması eserlerin takibini kolaylaştırır.

Müze binası içinde şu anda dağıntık olan depolar, bodrum katın tadilatının tamamlanmasıyla bir araya toplanmalı ve yukarıda belirttiğimiz koruma için uygun şartların yerine gereklidir. Depo sistematik bir şekilde yerleştirilmelidir. Örneğin; organik ürünlerin deposu ile tıbbi cihazların deposu birbirinden ayrılabilir.

⁵⁰ Jerry Podany, Müze Koleksiyonları İçin Sismik Güvenlik Çalışması, B.Ü. Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü İstanbul Afete Hazırlık Eğitim Projesi, İstanbul :Eylül 2001, s.5

3.3. Riskleri Öneleme Yönelik Planlama

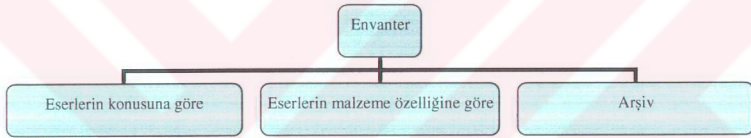
Riskleri önelemeye yönelik planlama yaparken öncelikle müzenin zayıf olan yönleri incelenmelidir. Müze binasının sağlığı, koleksiyondaki eserleri tehdit eden unsurların neler olabileceği, dışardan gelecek tehditlere karşı hazırlık durumu, yapılmış bir risk planının var olup olmadığı gibi.

Değerlendirme yapıldıktan sonra eksik, yanlış, hatalı olan durumlar düzeltilmeli bir risk planı oluşturulmalıdır. Hırsızlık, vandalizm, yangın, deprem durumlarında uygulanmak üzere risk planı oluşturmalı müzede çalışan ekip arasında risk planının uygulamaya yönelik görevlendirme yapılmalıdır. Örneğin olası bir yangın durumunda öncelikle hangi eserler kurtarılacaktır? Kurtarma eylemi nasıl yapılacaktır? Kurtarılan eserler nerede toplanacaktır? Böyle bir durumda hangi müze yetkilisi öncelikli haberdar edilecektir? Kurtarılan eserlerin kaydı nasıl tutulacaktır?

Cerrahpaşa Tıp Tarihi Müzesi'ne baktığımızda bina olarak restore edilmiştir. Ancak, depreme dayanıklılığı test edilmemiştir. Yangına karşı her katta yangın tüpü mevcuttur ancak yangın dedektörü yoktur. Hırsızlığa karşı şu anda müzede tek bir güvenlik görevlisi vardır. Grup gezilerinde güvenlik görevli sayısı artırılmaktadır. Oluşturulmuş herhangi bir risk planı yoktur. Arşiv olası bir yangına karşı giriş katına yerleştirilmiştir.

4.Belgeleme Yöntemleri

Tıp bilimi disiplinler arası bir bilim dalı olduğu için çok sayıda alt dalları mevcuttur.Bu nedenle envanter kayıtlarının daha ayrıntılı tutulması gereklidir. Envanter kaydında önereceğimiz kayıt sisteminin konulara, malzeme yapısına göre ayrılmasıdır. Böylece araştırmacı konu ya da araştırdığı malzemeye göre inceleme yapabilecektir Arşiv yazılı metinler üzerinde çalışacak araştırmacının kolayca ulaşabilmesi için ayrıca envantere girmelidir.Ayrıca envanterin online bilgisayar ortamında olması ve internet ile araştırmacıların hizmetine sunulması gereklidir.Aşağıda öneri olarak sunduğumuz kayıt sistemi bulunmaktadır.

Eserlerin konusuna göre: her konuyu baş harfi kodlanacak birden fazla aynı harfla başlayan konular ise ikinci harfi eklenerek diğerinden ayrılacaktır.

Bununla birlikte eserin ayrıca onarım ve nakil kartlarında düzenlenmesi gerekmektedir. Bu kartlar sayesinde eserin ne zaman onarıma gittiği, müze dışında nerelerde sergilendiği gibi tarihçesi yakından takip edilecektir.⁵¹

⁵¹ Zeynep Rona, “ Koleksiyon Yönetimi”, Müzelerde Koleksiyon Oluşturma ve Geliştirme,Hazırlayan Kadriye Tezcan Akmeahmet, İstanbul: YTÜ Yay.,2002,s.18.

Eserin konusuna göre	Malzeme özelliğine göre	Arşiv
A: Anatomi	A: Ahşap	B: Beratlar
AT: Alternatif tıp	C: Cam	G: Gazeteler
B: Biyokimya	S: Seramik	K: Kitaplar
C: Cerrahi	M: Metal	Y: Yazma eserler
D: Dişhekimliği	T: Taş	M: Minyatürler
F: Farmakoloji	To: Toprak	F: Fotoğraflar
Fi: Fizyoloji	K: Karışık	
Ftr: Fizyoterapi	Y: Yağlı boya	
GT: Geleneksel tıp	S: Sulu boya	
İ: İlaçla tedavi	Ç: Çini	
M: Mikrobiyoloji		
P: Psikiyatri		
R: Radyoloji		
V: Veterinerlik		

Tablo 5. Envanter önerisi

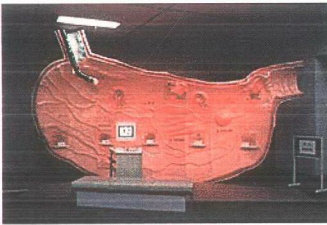
5. Müze Etkinliklerinin Planlanması

Çağdaş müzecilik kavramı içinde müzenin hedef kitesine ulaşması, ziyaretlerin sürekliliğinin sağlanması ve bir eğitim kurumu olarak kullanılabilmesi için çeşitli etkinlik programlarına ihtiyacı vardır. Bu etkinlikler müze ve toplum arasındaki yakınlaşmanın ve iletişimin gelişmesine sağlar. Eğitim, toplantı, seminer, konferans, sempozyum, kutlama ve organizasyonlar adı altında toplanan bu etkinlikler müzein, bir depolama sistemi değil yaşayan bir kurum olduğunun anlaşılmasına da olanak sağlarlar.

5.1. Eğitim Programı

İçerdiği koleksiyon özelliği ile müze hedef kitle olarak öncelikle tıp öğrencilerini, öğretim görevlilerini ve tıp tarihi araştırmacılarını belirlemiştir. Bunun yanı sıra bu grup dışında kalanlarında ilgisini çekmek amacındadır. Koleksiyondaki pek çok parça etkileşimli öğrenmeye olanak sağlayacak özelliklere sahiptir. Eğitim metodu olarak dramatizasyonu kullanılabileceği alanlarda geçici ya da kalıcı olarak tasarlanabilir. Yıllık eğitim programları hazırlanmalı ve duyurulmalıdır.

Okul çağındaki öğrencilerin ders programlarına uygun olarak eğitim programı yapılabilir. Üç boyutlu maketler, modeller ve hareket eden düzenekler hazırlanarak , bunların öğrenciler tarafından dokunulmasına işletmesine izin vererek eğlenceli bir eğitim programı kullanılabilir.

Resim 53. Kawasaki Modern Sağlık eğitimi Müzesi. Japonya, mide ve bağırsak çalışma sistemi maketinden görüntü

Osmanlı Dönemi'nde ilaçların nasıl hazırlandığı, hangi bitkilerin kullanıldığı, anestezi olmadan ameliyatların nasıl gerçekleştirildiği, tarihi aletlerin kullanılarak nasıl tetkikler yapılabileceğini, diyet yemeklerinin nasıl hazırlandığını anlatan dramatizasyonlar yapılabilir. Böylece dört duyu (görme, duyma, dokunma ve koklama) kullanılarak yaşayarak öğrenme metodu ile ziyaretçilere dönemim yapısı gösterilebilir. Aynı zamanda ilginin kalıcı olmasını sağlar.

Bir diğer çalışmada tıp fakültesi öğrencilerinin tıp tarihi derslerini müzede yapmalarıdır.

Böylece meslek tarihlerini yakından öğrenmenin yanısıra ilerde seçecekleri branşda etkileyecek deneyimler kazanmış olurlar.

Teşhirde kullanılan bilgi panolarında eğitimin bir parçasıdır. Teşhirdeki objenin künyesi dışında obje ile ilişkili olaylar ya da kişiler anlatılabilir.

Resim 55. Mütter Museum vitrin detayı

5.2. Rehberlik Hizmetleri

Teşhirdeki eserlerin çoğu artık günümüzde kullanılmayan cihazlar ve aletler olduğu için rehber eşliğinde müze ziyaretinin yapılması kaçınılmazdır. Rehber tıp tarihine hakim ziyaretçilerin ilgisini çekebilecek bir metin çerçevesinde hareket etmeli sunumu ve insan ilişkileri iyi olmalıdır. Karşılıklı sorular ile dikkati canlı tutmalıdır. Gerekirse yazılı materyaller hazırlamalı ve dağıtmalıdır.

Rehberlik hizmetleri içine müze gezisi dışında tıp tarihi açısından önemli tarihi kurumların gezdirilmesi, bitkisel drogların yetiştirildiği alanlara gidilmesi, bitkilerin doğa içinde tanıtılması, geçmişten günümüze kadar gelen aktarların ziyareti gibi etkinliklerin alınması gereklidir. Bu etkinlikler müzenin çevresi ile olan diyalogunu geliştirmesinde olanak sağlar.

5.3. Geçici Sergilerin Planlanması

Geçici sergi mekanı olarak planlanan giriş katı koridorunda bu güne kadar çeşitli konularda on geçici sergi planlanmış ve yapılmıştır.

Sergi alanı dışında bu alan film, dia gösterimleri içinde oldukça uygundur. Tıp ile ilgili çeşitli filmlerin gösterileceği gibi dia eşliğinde tıp dünyası içinde yer alan önemli şahsiyetlerle toplantılar yapılabilir.

6. İdari yapılanma ile İlgili Düzenlemeler

Görev tanımları ve idari yapılanması doğru yapılmış bir müze yönetimi, müzenin varlığının korunmasında en önemli unsurlardan biridir. Yönetim yapısı sağlıklı olan bir müzenin koleksiyonu ne olusa olsun uzun süre ayakta kalması, kendini geliştirmesi mümkün değildir.

Müze disiplinler arası bir kurumdur .İçinde işletme, finans, pazarlama, koruma, araştırma, eğitim ve teknik hizmetler gibi disiplinleri barındırır. Müze,yönetim yapılanması sırasında butür disiplin bilgisine sahip bireyleri bir araya getirmek, getiremiyorsa hizmet olarak dışarıdan satın almak zorundadır. Müze yönetiminde görev alacak her bir bireyin görev tanımları yapılmalı ve yasalarla koruma altına alınmalıdır.

Yönetim organizasyonu yapılırken, yönetim müze gereksinimi kadar kollara ayrılmalı ve kollar arasında iletişimin hızlı sağlanması için eşit mesafe bulunmalıdır. Yönetimin başında bir lider olmalı ve lider denetim mekanizmasını elinde tutmalıdır.. Yönetim kollarının toplam sayısı beşi geçmemelidir. Aksi takdirde geri bildirimler ve işleyişte aksaklıklar oluşur.

Cerrahpaşa Tıp Tarihi Müzesi idari yapılanmasında önerimiz yönetimin beş bölünmüş ve. bu bölümlerde çalışacak kişilerde belirlenmiştir.Bu bölümler şunlardır;

Koleksiyon yönetimi bölümü: Koleksiyon politikasına göre koleksiyonun gelişmesini sağlar, her yeni eserin araştırmasını yapar.Koleksiyonu teşhire hazırlar Arşivden sorumludur. Envanter kayıtlarını tutar.

I koleksiyon yöneticisi

I Arşiv sorumlusu

I Envanter kayıt görevlisi

Eğitim bölümü: Koleksiyonu eğitim olanakları yönünden inceler, eğitim programı oluşturur, rehberlik hizmeti sağlar.

1 Eğitim programı yöneticisi

1 Metin yazarı

2 Rehber

Koruma bölümü: Koleksiyona ait eserlerin korunması ve bakımından sorumludur. Deponun düzeni ve periyodik kontrollerini yapar.

1 Restorasyon ve konservasyon uzmanı

1 Depo kayıt görevlisi

Pazarlama bölümü: Hedef kitleyenin ilgisini çekecek ve ilgiyi kalıcı tutacak pazarlama teknikleri geliştirmek ve uygulamak, hedef kitle üzerinde araştırmalar yapmak, müze finansmanında kullanılmak üzere kaynaklar araştırmak ve oluşturmak(hediyelik eşya yapımında kullanılacak eserleri seçmek, sinema, tiyatro, dia gösterileri için mekan oluşturmak vb.), müze ziyareti istatistiğinden sorumludur.

1 Pazarlama yöneticisi

1 Hedef kitle ve istatistik araştırma görevlisi

1 Hediyelik eşya satış görevlisi

Teknik hizmetler bölümü: Müze aydınlatması, sergileme elemanlarının hazırlanması, taşınması, temizlik ve bina sağlığından sorumludur.

3 Teknik atölye elemanı(elektrik, su, marangoz işleri)

3 Temizlik elemanı

Tüm bölümler müze yöneticisine bağlı olacaktır.

Teknik,hizmetler üniversite olanakları kullanılarak karşılanabilir. Ancak müze aydınlatması, vitrin tasarımı belli bir uzmanlık gerektirdiği için bu hizmetler için bölüm oluşturulamıyorsa dışarıdan hizmet satın alınabilir. Müze kuruluşu sırasında bazı dolapların onarımı,vitrinlerin yapılması, bina restorasyonu için dışarıdan hizmet satın alınmıştır.

Önerdiğimiz idari yapılanmada, kurulan müzenin devamının sağlanması ve profesyonel müzecilik anlayışı içinde müze yönetiminin oluşturulması amaçlanmıştır.

7. Finansal Yapılanma İle İlgili Düzenlemeler

Kar amacı gütmeyen bir işletme olan müzenin, koleksiyonunu geliştirmesi ve koruması, eğitim programlarının hazırlanması, müzeye olan ilgiyi canlı tutacak etkinliklerin yapılabilmesi için kaynağa ihtiyacı vardır. Dolayısı ile finans kaynaklarını kendi üretmeli ve kendini pazarlamalıdır.

Cerrahpaşa bu amaçla bir pazarlama bölümü oluşturmalı ve bu bölüm getirilerini toplayan bir vakıf kurmalı ya da üniversite vakfıyla müze gider ve gelir kaynaklarının kullanımını içeren bir protokol oluşturmalıdır.

Müze gelir kaynaklarını oluştururken pek çok yöntem kullanabilir Bunlar;

Belli bir aidat ödenerek elde edilen müze üyeliği

Önceden belirlenmiş ve risklere karşı hazırlıklı mekanların kiralanması

Hediyelik eşya ve kitap satış reyonlarının oluşturulması

Sponsorluk, önceden belirlenmiş ve yazılı olarak hazırlanmış anlaşme metnine uygun

olarak sponsorluk anlaşması yapılmalı böylece müze kendini yasal olarak koruma altına almalıdır. Ekler bölümünde sponsorluk alınabilecek tıp dernekleri ve ilaç firmaları verilmiştir.

4. SONUÇ

2003-2004 yılı Cerrahpaşa Tıp Tarihi Müzesi kuruluşunu içeren bu çalışmada ağırlıklı olarak müze koleksiyonunun mekansal yerleşimi ve teşhiri incelenmiştir. Müze koleksiyonu, 2003 yılında yeni mekanı olacak eski dekanlık binasının restorasyonunun bodrum katı dışında tamamlanmasıyla plansız olarak taşınmaya başlanmıştır. Bu aşamada öncelik, Cerrahpaşa Deontoloji ve Tıp Tarihi Ana Bilim Dalı içinde dağınık olarak bulunan koleksiyonun herhangi bir kayıp söz konusu olmadan yeni binaya taşınması ve biraraya getirilmesi olmuştur. Koleksiyon üç kata yerleştirilmiş, yeterli finans ve eleman olmadığı için büyük sıkıntılar yaşanmıştır. Bu sıkıntılardan en önemlisi envanter çalışmalarının 2003 yılında başlanıp devamının getirilememesidir. Aynı neden ile Kültür Bakanlığı'na koleksiyon tescil ettirilememiş ve müze 17 Mayıs 2004'te Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Tıp Kültür Birimi adıyla açılmıştır. Müze olarak tanımlanmadığı için gerekli idari yapıya da kavuşamamış ve kurumsallaşamamıştır.

Çağdaş müzecilik özelliklerinin kazandırılmasına yönelik çalışmalar ekonomik ve insan kaynağı sıkıntısı ile tam anlamıyla başlatılamamıştır. Yaşadığı büyük zorluklara rağmen müzeyi kurmayı başaran Nil Sarı, ana bilim dalı başkanlığı ve eğitim görevine rağmen müzenin daha iyiye gitmesi için çalışmalar yapmaya devam etmektedir. Gerçekte üniversite yönetiminin, tıp tarihi birikimini ve müze kuruculuğunu dikkate alarak Nil Sarı'yı müze yönetici olarak ataması, müzenin devamı için çok önemlidir. 1983 yılından bugüne kadar gönüllü olarak bu görevi yerine getiren Nil Sarı, kesintiye uğramaksızın müzenin devamını sağlayacak tek adaydır.

Yurt dışı ve yurt içi örnekler ile karşılaştırıldığında ise müze, koleksiyon olarak Gülhane Tıp Tarihi ve The College of Physicians of Philadelphia & Mutter Museum'a benzerlik göstermekte ancak kurumsal olarak her iki müzeden ayrılmaktadır. Her iki müzenin idari yapılması mevcut, finansal ve teknik olanakları sağlanmıştır. Trakya Üniversitesi Sultan II. Beyazid Külliyesi Sağlık Müzesi ile mekansal sahiplenme açısından benzerlik gösterir. Sağlık Müzesi, tıp tarihi içinde önemli bir sağlık kurumu ve okulu olan II. Beyazid Külliyesi Darüşşifası'nı kendine mekan olarak seçerken, Cerrahpaşa Tıp Tarihi Müzesi, tıp fakültesine ait ilk hastane yapısını kendine mekan olarak benimser.

Wellcome Museum of Anatomy and Pathology’de ise koleksiyon konusu olarak farklılık gösterir. Wellcome, tıp tarihi içinde belli bir alanı anlatırken, Cerrahpaşa genel tıp tarihini anlatır. İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Müzesi ise, Süheyl Ünver tarafından kurulmuş ve şu anda Cerrahpaşa Tıp Müzesi’ne ait pek çok eksik olan parçayı içinde barındırmaktadır. İstanbul Üniversitesi’ne ait her iki müzenin Cerrahpaşa Tıp tarihi Müzesi’nde birleştirilmesi doğru olacaktır.

Sonuç olarak; Cerrahpaşa Tıp Tarihi Müzesi kuruluş aşaması devam etmektedir. Çağdaş müzecilik özelliklerini kazanması için yönetim yapılanmasını tamamlamalı, müze olarak Kültür Bakanlığı’na tanımlanmalıdır. Müzenin varlığının sürdürülmesi ve korunması bundan sonraki aşama olmalıdır.

KAYNAKÇA

Sarı, Nil(Der.). **38. Uluslararası Tıp Tarihi Kongresi Yazma Eserlerden Tıbbi Bitki Hayvan ve Madenler Sergisi**. İstanbul: Nabel Matbaacılık. 2002

Sarı, Nil. Dinç, Gülten. **Eski Harfli Süreli Yaynlardaki Reklamlarda Türk Hazır İlaç Yapımcılığı (1910- 1928)**. İstanbul: Lito Matbaa. 2000.

Sirel, Hülya. “ Müze Eşyasının Korunması ve Sergilenmsei İle Aydınlatma İlişkisi”.**Yeniden Müzeciliği Düşünmek**. İstanbul: YTÜ Yay. 1999.

Can, Feza. “ Bozulma Nedenleri ve Öneriler”.**Yeniden Müzeciliği Düşünmek**. İstanbul: YTÜ Yay.1999.

Rona, Zeynep. Belgeleme- Arşivleme- Envanter Üzerine Denemeler”. **Yeniden Müzeciliği Düşünmek**. İstanbul: YTÜ Yay.1999.

Madran, Burçak. “ Müze Türleri”. **Yeniden Müzeciliği Düşünmek**. İstanbul: YTÜ Yay.1999.

Erbay, Fethiye. “ Müze Yönetiminde Pazarlama Felsefesine Yeni Yaklaşım”. **Yeniden Müzeciliği Düşünmek**. İstanbul:YTÜ Yay.1999.

Atasoy, Nazan. “Çağdaş Eğitimde Müzenin İşlevi”. **Yeniden Müzeciliği Düşünmek**. İstanbul: YTÜ Yay.1999.

Rona, Zeynep. “Koleksiyon Yönetimi”. **Müzelerde Koleksiyon Oluşturma ve Geliştirme**. İstanbul: YTÜ. Yay. 2002.

Tansuğ, Sabiha. “ **Koleksiyon Oluşturma**”. **Müzelerde Koleksiyon Oluşturma ve Geliştirme**. İstanbul: YTÜ. Yay. 2002.

Çelen, Birkan, “Bir Toplumsal Tarih Müzesinin Koleksiyonunu Oluşturmada Deneyisel Bir Yaklaşım” **Müzelerde Koleksiyon Oluşturma ve Geliştirme**. İstanbul: YTÜ. Yay. 2002”

Güven, Sami. **Toplumbilimde Araştırma Yöntemleri**. 6. Baskı.İstanbul: Ezgi Katabevi.1996.

Peltekoğlu, Filiz Balta. **Halkla İlişkiler Nedir?**. 2. Baskı.İstanbul: Beta yay. 2001.

Dean, David. **Museum Exhibition Theory and Practice**. London: Routledge. 1996.

Terzioğlu, Arslan. **Türk Tıp Tarihi Yıllığı VII**. İstanbul: 2000.

Kımk, Zeynep. **Mimarlık Tarihi, Sanat Tarihi ve Ufak El Sanatları Dallarında Diapozitif ve Negatif Arşivleme Semineri**.İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Bölümü. 1978.

Hein, George E.**Learning in teh Museum**. London: Routlage. 1998.

Atabek, Emine., Görkey, Şefik. **Başlangıcından Rönesansa Kadar Tıp Tarihi**. İstanbul: İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yay. 1998.

Erdemir, Ayşegül Demirhan. **Tibbi Deontoloji ve Genel Tıp Tarihi**. Bursa: Güneş& Nobel.1996.

Sarı, Nil(Editör). **Ülker Erke'nin Yorumu ve Fırçasıyla Türkiye'de Tarihi Sağlık Kurumları**. İstanbul: Nobel yay. 2002.

Özaydın, Zuhâl., Hatemi, Hüsrev. **Türk Tıp Tarihi Araştırmalarının Son 30 Yılda (1973- 2002) Yönelişleri ve Bir Bibliyografya Denemesi**. İstanbul: CTF Yay. 2002.

Sarı, Nil(Editör). **38. Uluslararası Tıp Tarihi Kongresi Minyatürlerle Türk Tıp Tarihi Sergi Kitabı**. İstanbul: 2002.

Atagök, Tomur. “ Toplumsal Tarih Müzelerinin Başlangıcındaki temel Sorunlar, Koleksiyon Geliştirme Üzerine Bir Önerme”.**Kent, Toplum, Müze Deneyimler-Katılımlar**. İstanbul: Tarih Vakfı Yay. 2001.

Bayat, Ali Haydar. **Tıp Tarihi**.İzmir: Sade Maba. 2003.

Kuhn, Thomas S. **Bilimsel Devrimlerin Yapısı**(Çev. Nilüfer Kuyaş).İstanbul: Alan Yay. 2003

Serrell, Beverly. **Exihibit Labels An İnterpretive Approach**. Ca: Altamira Press. 1996

Topuzlu Cemil, **İstibdat- Meşrutiyet- Cumhuriyet Devirlerinde 80 Yıllık Hatıralarım**.İstanbul: CTF Yay. 1982.

Sarı, Nil., İzgöer, Ahmet Zeki, Tuğ, Ramazan, Okutan, Mehmet Yahya. **Klasik Dönem İlaç Hazırlama Yöntemleri ve Terkipleri**. İstanbul: 2003.

Özen, Mine Eser, **Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver'in Defterinde Sivas ve Divriği**. İstanbul: Form Reklam. 2004.

Yıldırım,Nuran. “İstanbul Eczanelerinde Hasta Muayenesi ve Tıbbi Tahlil Laboratuvarları”**Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları** S.2-3. 1996/1997.

Efe, Suat. “ Gureba Hastanesi'nde Faaliyet Göstermiş Olan İstanbul Tıp Fakültesi Klinikleri”. **Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları** S.2-3. 1996/1997

Hot, İnci. “ Besim Ömer Akalın’ın Hayatı (1862- 1940)”. **Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları** S.2-3. 1996/1997.

Sarı, Nil. “ Tıp Fakültesinde Tıp Tarihi Eğitiminin Amacı Ne Olmalıdır?” **Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları** S.2-3. 1996/

Namal, Arın. “ Bir Panel, Bir müze, Bir Kitap..” **Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları** S.2-3. 1996/1997.

Sarı, Nil. “ Prof. Dr. Emine Atabek’in Ardından”. **Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları** S.6. 2000.

Ülman, Yeliz Işıl. “ Mekteb-i Tibbiye-i Adliye-i Şahane’nin 1846- 1847 Öğretim Yılı Faaliyet Raporu”. **Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları** S.4.1998.

Barlas, Uğur. “ Karabik, safranbolu, Eflani ve Eskipazar’da bebeklikten Ergenliğe Tezmozluk ve Sağlık”. **Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları** S.4.1998

Dinç, Gülten. “ Prof. Dr. Ekrem Kadri Unat(1914-1998)”. **Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları** S.4.1998

Sarı, Nil. “ Osmanlı hekimliği ve Tıp Bilimi”. **Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları** S.5.1999.

Aydın, Ekrem. “ Cumhuriyet Döneminde Sağlık Örgütlenmesi”. **Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları** S.5.1999.

Unat, Ekrem Kadri. “ Osmanlı İmparatorluğunda 1910- 1913 Yıllarındaki Kolera Salgınları ve Bunlarla İlgili Olaylar”. **Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları** S. 1. 1995.

Podany, Jerry. **Müze Koleksiyonları İçin Sismik Güvenlik Çalışması**. İstanbul: 2001

Uzel, İlder. “ Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Deontoloji ve Tıp Tarihi Ana Bilim Dalı Tıp Tarihi Müzesi’nde Bulunan Bir Antik Cerrahi Takımı”. **Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları**. S. 1. 1995.

Bayat, Ali Haydar. “ Osmanlı Dönemi Darüşşifaları, Saray Hastaneleri ve 19. Yüzyıl Hastaneleri Üzerine Biliyografya Denemesi” **Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları**. S. 7. 2001.

Göksoy, Ertuğrul. “Ord. Prof. Dr. Burhaneddin Toker Ölümünün 50. Yılında Yaşamı ve Eserleri”. **Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları**. S. 7. 2001

Özaydın, Zuhâl, **Süheyl Hoca’dan Notlar(Menakıb-ı Süheyl Bey)**. İstanbul: Türk Tıp Tarihi Kurumu Yay. 1997.

Sarı, Nil. “Bilim Doğu’ya Göç Ediyor: İslam Dünyası” Ders Notu(**Teksir**, CTF 1998)

Sarı, Nil. “19. Yüzyıl: Tıp Büyük Adımlarla İlerliyor”. Ders Notu (**Teksir**, CTF. 1998)

Sarı, Nil. “ Tarihte Hastalık Kavramının Evriminde Etkili Olan Unsurlar”. Ders Notu. (**Teksir**. CTF. 1996)

Sarı, Nil. “ Çağlar Boyunca Tıbbın Gelişimi” Ders Notu.(**Teksir**. CTF. 1996)

Sarı, Nil ve Zülfişkar, Bedizel. “ Tarihle İçice Bir Eğitim Kurumu Cerrahpaşa Tıp Fakültesi”**Tıp Tarihi Araştırmaları** S.4.

Sarı, Nil. “ Cerrahpaşa Tıp Tarihi Müzesi Açıldı” **Tıp Tarihi Araştırmaları**, 1987.

Sarı, Nil. “ Cerrahpaşa Tıp Tarihi Koleksiyonunun Oluşması ve Karşılaşılan Sorunlar” 7. Müzecilik Semineri Bildirileri 25-27 Ekim 2004. Askeri Müze ve Kültür Sitesi İstanbul.

Erbay, Fethiye. “ Tıp Müzelerinin Gelişimi” 7. Müzecilik Semineri Bildirileri 25-27 Ekim 2004. Askeri Müze ve Kültür Sitesi İstanbul.

Erden, Fethi. **Türk Hekimleri Biyografisi**. İstanbul:  ituri Basımevi. 1948.

Manizade, Derviş. **Cerrahpaşa Tıp Fakültesi’nde Cerrahi, Ortopedi ve Travmatoloji ile Anesteziyoloji ve Reanimasyon K rs lerinin Tarihçesi**.İstanbul: Matematik Araştırma Enstitüsü Baskı Atölyesi.1976.

Değer, Mebrure. “ Cerrahpaşa Hastanesinin Eczanesi” **Eczacılık Tarihi Araştırmaları**. İstanbul: İ. . Eczacılık Fak. Yay. 2003.

Unat, Faik Reşit. **Hicri Tarihleri Miladi Tarihe  evirme Klavuzu**. 6. Baskı.Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. 1988.

Akçasu, Alaaddin(der.). **Prof. Dr. Akil Muhtar  zden’in Hasta Başında Yaptığı Resimlerden  rnekler**. İstanbul: Se-tu Matbaacılık. 1982.

RESİM LİSTESİ

Resim 1. The College of Physicians of Philadelphia & Mütter Museum

Resim 2. The College of Physicians of Philadelphia & Mütter Museum

Eğer şeklinde seyyar tıp çantası.

Resim 3. Kristal galeri

Resim 4. Wellcome teşhir salonu

Resim 5. Wellcome, cerrahi aletler

Resim 6. Wellcome, Guguk kuşu

Resim 7. İstanbul Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Müze Salonu

Resim 8. İstanbul Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Müze Salonu

Resim 9. Gülhane Gülhane Askeri Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Müzesi dış mekanları

Resim 10. Gülhane Gülhane Askeri Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Müzesi Koridor

Resim 11. Gülhane Gülhane Askeri Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Müzesi Müze salonları

Resim 12. Trakya Üniversitesi Sultan II. Beyazid Külliyesi Sağlık Müzesi

Resim 13. Trakya Üniversitesi Sultan II. Beyazid Külliyesi Sağlık Müzesi Ana Eyvan

Resim 14. Cerrahpaşa Hastanesinin İlk Hekimleri

Resim 15. Cerrahpaşa Hastanesi Takiyeddin Paşa Konağı, 1893

Resim 16. Cerrahpaşa Tıp Müzesi'nin ilk açıldığı ABD 'daki teşhir salonu 2005

Resim 17. Prof. Dr. Nil Sarı ve müzede çalışan öğrencileri

Resim 18. Tıbbi Bitki Minyatürleri Salonu ahşap paneller yerleştirilmeden önce

Resim 19. Tıbbi Bitki Minyatürleri Teşhir salonu

Resim 20. Tıbbi Bitki Minyatürleri ve Tıp Yazmaları Teşhir Salonu

Resim 21. İslam ve Selçuklu Dönemi Minyatürleri

Resim 22. Doğum Minyatürleri

Resim 23. Sabuncuoğlu Minyatürleri

Resim 24. Toplum Sağlığı, Hasta ve Hekim Minyatürleri

Resim 25. Geçici Sergi Mekanı, ahşap paneller yerleştirilmeden önce

Resim 26. Geçici Sergi Mekanı, Nusret Çolpan Minyatür Sergisi

Resim 26. Eğitim Salonu

Resim 27. Eğitim Salonu ve Askeri Tıp Öğrencisi Kıyafeti

Resim 28. Hayvan Deneyleri Odası, Kimograflar

Resim 29. Hekim Odası

Resim 30. Sterilizasyon ve Dezenfeksiyon Odası

Resim 31. Farmakoloji, Mikrobiyoloji, Röntgen Salonu

Resim 31. Biyokimya Salonu

Resim 32. Fizyoloji ve Patoloji Salonu

Resim 33. Tıbbi Cihaz Odası , üstte hazırlık aşaması, altta teşhir

Resim 32. II. Kat Koridoru teşhir öncesi

Resim 34 a ve b.Bilgi Panoları teşhir öncesi düzenleme çalışması

Resim 35. II. Koridoru Münir Ahmet Sarpyener'e ait bilgi panosu

Resim 36. II. Kat Karidor,Hulisi Behçet'e ait bilgi panosu

Resim 37. II. Kat Karidor, Darülaceze bilgi panosu

Resim 38. II. Kat Karidor,Şişli Etfal Hastanesi bilgi panosu

Resim 39. III Kat ,İlaçla Tedavi Salonu teşhire hazırlanırken

Resim 40. III Kat ,İlaçla Tedavi Salonu

Resim 41. III Kat ,Portreler ve Kongre Rozetleri Salonu

Resim 42. Feyhaman Duran atölyesinde, sağdan 2. Süheyl Ünver

Resim 43. Feyhaman Duran atölyesinde, koltukta oturan Akil Muhtar Özden, ayakta soldan 1. Süheyl Ünver

Resim 44. Beratlar ve Nişanlar Salonu

Resim 44. Cerrahi Salon teşhire hazırlanırken

Resim 45. Cerrahi Salon

Resim 46. III: Kat Koridor posterler yerleştirilmeden önce

Resim 47. III: Kat Koridor, Cerrahpaşa Tarihi'ni anlatan posterler

Resim 48. Arşiv Çalışma Odası

Resim 49 a ve b. Depolardan görünüm

Resim 50 a ve b. Bodrum Kat tadilat çalışmaları

Resim 51.Envanter ve Katalog Çalışma Birimi II. Kat

Resim 52. Prof. Dr. Nil Sarı ve Doç Dr. Fethiye Erbay'ın Nisan 2005 Hyphen röportajı

Resim 53. Kawasaki Modern Sağlık eğitimi Müzesi. Japonya, mide ve bağırsak çalışma sistemi maketinden görüntü

Resim 55. Mütter Museum vitrin detayı

ÖZGEÇMİŞ

30.03. 975 Sakarya’da doğdu. 1989 İlk ve orta öğrenimini Sakarya’da tamamladı. 1993 yılında SSK. Süreyyapaşa Sağlık Meslek Lisesi’nden mezun oldu. 1993 yılında SSK. İstanbul Eğitim Hastanesi’ne hemşire olarak atandı. 2000 yılında Mimar Sinan Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü’nde lisansını tamamladı. Aynı yıl Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı’na girdi. 2001 yılında Maçka Sanat Galerisi’nde çalıştı. 2003- 2004 yılları arasında İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Tıp Kültür Birimi kuruluşunda çalıştı. Halen SB. İstanbul Eğitim Hastanesi’nde hemşire olarak çalışmaya devam etmektedir.

